

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Právní úprava podnikání cizinců na území České republiky

Plzeň 2023

František Hambálek

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

Katedra mezinárodního práva

Studijní program: Právo a právní věda

Obor: Právo

Zpracoval: František Hambálek

Vedoucí práce: JUDr. Oto Kunz, CSc.

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Právní úprava podnikání cizinců na území České republiky

Plzeň 2023

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **František HAMBÁLEK**
Osobní číslo: **R18M0100P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Téma práce: **Právní úprava podnikání cizinců na území ČR**
Zadávací katedra: **Katedra mezinárodního práva**

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Definice základních pojmů
3. Historie
4. Podmínky podnikání
5. Formy podnikání
6. Závěr
7. Seznam literatury

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

1. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-528-2.
2. ČIŽINSKÝ, Pavel. *Cizinecké právo: práva a povinnosti cizinců a jejich rodinných příslušníků při vstupu a pobytu na území ČR, jejich zaměstnávání a podnikání, zdravotní pojištění a sociální zabezpečení, řízení a provozování vozidla, přístup ke vzdělání a studiu, rodinné soužití s cizinci, mezinárodní ochrana/azyl, státní občanství*. Praha: Linde Praha, 2012. ISBN 978-80-7201-887-1.
3. DANĚK, Matěj, Magdaléna VYŠKOVSKÁ a Jaroslava FOJTÍKOVÁ. *Zaměstnávání cizinců na území České republiky*. Olomouc: ANAG, [2018]-. Práce, mzdy, pojištění. ISBN 978-80-7554-269-4.
4. *Cizinecké právo: česká legislativa : (soubor zákonů)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, [2019]. ISBN 978-80-7380-776-4.

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Oto Kunz, CSc.**
Katedra mezinárodního práva

Datum zadání diplomové práce: **31. března 2022**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2023**

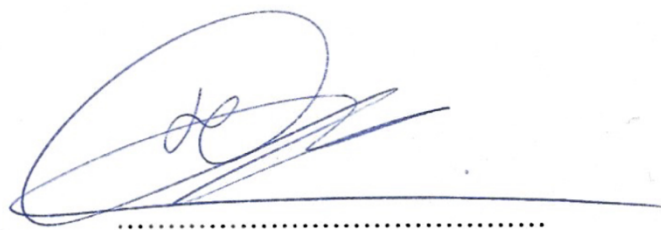
JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

JUDr. Oto Kunz, CSc.
vedoucí katedry

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Právní úprava podnikání cizinců na území České republiky* vypracoval samostatně a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal, způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Berouně, dne 24. března 2023

A handwritten signature in blue ink, consisting of a large, stylized initial 'D' followed by several horizontal strokes. Below the signature is a dotted line.

PODĚKOVÁNÍ

Za cenné rady a připomínky, stejně jako za věnovaný čas, upřímně děkuji JUDr.

Otu Kunzovi, CSc.

Dále děkuji mé rodině za podporu, kterou mi po celou dobu studia poskytovala.

Obsah

1	ÚVOD.....	1
2	VYMEZENÍ NĚKTERÝCH POJMŮ	3
2.1	CIZINECKÉ PRÁVO	3
2.1.1	<i>Prameny cizineckého práva</i>	<i>4</i>
2.2	OBČAN A STÁTNÍ OBČANSTVÍ ČR.....	5
2.3	CIZINEC A ZAHRANIČNÍ OSOBA	7
2.3.1	<i>Cizinecký zákon</i>	<i>8</i>
2.3.2	<i>NOZ.....</i>	<i>8</i>
2.3.3	<i>ŽZ.....</i>	<i>9</i>
2.3.4	<i>ZoZ.....</i>	<i>10</i>
2.3.5	<i>ZMPS.....</i>	<i>10</i>
2.4	PODNIKÁNÍ.....	12
2.4.1	<i>Podnikatel.....</i>	<i>13</i>
2.4.2	<i>Živnost</i>	<i>13</i>
2.5	JEDNOTNÝ TRH EU.....	14
2.5.1	<i>Volný pohyb osob</i>	<i>15</i>
2.5.2	<i>Volný pohyb zboží.....</i>	<i>16</i>
2.5.3	<i>Volný pohyb služeb.....</i>	<i>16</i>
2.5.4	<i>Volný pohyb kapitálu.....</i>	<i>17</i>
2.6	OBČAN EU	17
2.6.1	<i>Rodinný příslušník občana EU.....</i>	<i>18</i>
3	HISTORICKÝ VÝVOJ.....	20
3.1	MEZINÁRODNÍ PRÁVO SOUKROMÉ	20
3.1.1	<i>Období starověku.....</i>	<i>21</i>
3.1.2	<i>Období po pádu Římské říše.....</i>	<i>23</i>
3.1.3	<i>Období středověku.....</i>	<i>23</i>
3.1.4	<i>Období novověku</i>	<i>26</i>
3.1.5	<i>Mezinárodní právo soukromé v Československu a ČR.....</i>	<i>28</i>
3.2	CIZINEC.....	28
3.2.1	<i>ABGB.....</i>	<i>28</i>
3.2.2	<i>Zákon č. 41/1948 Sb., o mezinárodním a mezioblastním právu soukromém a o právním postavení cizinců v oboru práva soukromého</i>	<i>30</i>
3.2.3	<i>ZMPSP.....</i>	<i>31</i>
3.2.4	<i>ZMPS.....</i>	<i>32</i>
3.3	CIZINECKÝ ZÁKON	34
3.3.1	<i>Zákon č. 52/1949 Sb., o hlášení obyvatelstva a o povolování pobytu cizincům.....</i>	<i>34</i>
3.3.2	<i>Zákon č. 68/1965 Sb., o pobytu cizinců na území ČSSR.....</i>	<i>35</i>
3.3.3	<i>Zákon č. 123/1992 Sb., o pobytu cizinců na území ČSFR</i>	<i>36</i>
3.3.4	<i>Cizinecký zákon</i>	<i>37</i>
4	PODNIKÁNÍ CIZINCŮ V ČR.....	42
4.1	PODMÍNKY PODNIKÁNÍ CIZINCŮ V ČR	43
4.1.1	<i>Podmínky pobytu</i>	<i>43</i>
4.1.2	<i>Podmínky dle ŽZ.....</i>	<i>47</i>
4.1.3	<i>Podmínky dle ZA.....</i>	<i>50</i>
4.1.4	<i>Podmínky dle dalších zákonů</i>	<i>51</i>
4.2	PRÁVNÍ FORMY PODNIKÁNÍ.....	52
4.2.1	<i>Živnostenské podnikání</i>	<i>52</i>
4.2.2	<i>Účast na podnikání prostřednictvím závazkového poměru</i>	<i>55</i>
4.2.3	<i>Účast v české právnické osobě</i>	<i>57</i>

4.2.4	<i>Joint ventures</i>	58
4.2.5	<i>Přeshraniční přeměna právnické osoby</i>	59
4.2.6	<i>Odštěpený závod</i>	62
4.2.7	<i>Evropská společnost</i>	62
5	ZÁVĚR	64
	RESUMÉ	66
	SUMMARY	67
	SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ	68
	PŘÍLOHY	77

Seznam použitých zkratk

ABGB	Všeobecný zákoník občanský č. 946/1811 Sb. z. s.
ČR	Česká republika
ČSFR	Česká a Slovenská Federativní Republika
EU	Evropská unie
Komora	Česká advokátní komora
LZPS	Listina základních práv a svobod
NOZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
OSN	Organizace spojených národů
OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná
ZA	Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii
ZMPS	Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém
ZMPSP	Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním
ZOK	Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích a družstvech
ZoS	Zákon č. 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky
ZoZ	Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti
ZPř	Zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev
ZVR	Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících PO a FO
ŽZ	Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání

1 ÚVOD

Téma této diplomové práce „Právní úprava podnikání cizinců na území České republiky“ jsem si vybral hned z několika důvodů. Při kontrole seznamu nám nabízených témat mě právě toto zaujalo natolik, že jsem si jej vybral. Dalším důvodem je můj zájem o studium mezinárodního práva a s tím souvisejících mezinárodních vztahů. To považuji za velice důležité v dnešním světě, který prochází neustálou a nezastavitelnou globalizací. V neposlední řadě jsem se chtěl věnovat tématu, které se ve své podstatě může dotýkat nás všech.

Téma podnikání zahraničních osob je komplikované, a to hlavně pro svou obsáhlost. Relevantní literatury, která by se tématu dostatečně věnovala, je postupem času stále více, což je přínosem pro celý obor mezinárodního práva soukromého a práva cizineckého. Dle mého názoru by se ale o předmětu mé práce mělo více debatovat, a to jednak na odborné a jednak na laické úrovni. Ve své práci se budu snažit problematiku popsat tak, aby tomu porozuměl i čtenář, který nemá právnícké vzdělání.

Předkládaná diplomová práce je strukturována do tří hlavních kapitol. Po úvodním seznámení s tématem se věnuje vymezení pojmů jako je *občan a státní občanství ČR, cizinec, cizinecké právo, podnikání, jednotný vnitřní trh EU a občan EU*. Pro pochopení problematiky podnikání cizinců v ČR je to zásadní. V další kapitole se práce zabývá historií, a to konkrétně vývojem mezinárodního práva soukromého a vývojem institutu cizince od ABGB až do nynější právní úpravy. V této části je také popsán zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky (dále jen „Cizinecký zákon“) a vývoj úpravy od jeho předchůdců dodnes. V současné době účinný Cizinecký zákon je v této části také zhodnocen a nastíněn jeho vývoj do budoucna.

Po kapitole věnující se historii se dostaneme do třetí a nejzásadnější části, kde je pojednáno o samotném podnikání cizinců. Nejprve se práce věnuje podmínkám, které musí být splněny pro možnost cizinců a zahraničních osob podnikat na území České republiky. Charakterizovány jsou druhy pobytů zahraničních osob s uvedením povolení, které je k tomu potřeba. Podmínky se liší dle postavení osob, a to konkrétně zda jde o občany EU, rodinné příslušníky občanů

EU a cizince ze třetích států. Každá z těchto skupin má jiné podmínky pro vstup a následný pobyt na území ČR. Dále jsou v této části popsány podmínky v jednotlivých právních předpisech upravujících různé typy podnikání, jako je například ZA upravující výkon advokacie. Pro tuto diplomovou práci to sice není zásadní, ale vzhledem k tomu, že jde o profesi, které bych se chtěl po dokončení studia na právnické fakultě věnovat, to považuji za správné.

Následnou část lze brát za jakýsi potencionální návod pro cizince či zahraniční osoby, jakou právní formu podnikání na území ČR zvolit. Konkrétně jde o podnikání na základě ŽZ, které je tou nejfrekventovanější volbou a jde tedy o nejpočetnější skupinu zejména díky občanům Slovenska, Vietnamu a také Ukrajiny viz Příloha č. 3 a 4 této práce. Dále je charakterizováno podnikání prostřednictvím závazkového poměru a účasti v české právnické osobě. V této části se práce dále zabývá zvláštními formami podnikání na území ČR, a to joint ventures, přeshraničním přesídlením zahraničních právnických osob do ČR, odštěpeným závodem a nadnárodní evropskou společností.

Cílem této diplomové práce je poskytnutí komplexního pohledu na dané téma a sestavení přehledného návodu pro potencionální zahraniční podnikatele, který jim může pomoci v počátečních fázích jejich podnikání. Kromě potencionálních zahraničních podnikatelů může tato práce sloužit i k seznámení zájemců s cizineckým právem či stručně s mezinárodním právem soukromým.

2 VYMEZENÍ NĚKTERÝCH POJMŮ

Ještě, než se dostaneme k samotnému podnikání cizinců na území ČR, tedy jádru této diplomové práce, je nutné vymezit některé základní pojmy, které dopomohou k celkovému pochopení problematiky. Konkrétně se jedná o pojem cizinecké právo jakožto souhrn právních pravidel závazných zejména pro cizince, jejichž postavení, respektive práva a povinnosti, se odlišují od občanů ČR. V souvislosti s tímto je nezbytné charakterizovat i pojmy občan, státní občanství ČR a cizinec jako takový. Dále je pro účely této práce vymezen termín podnikání, jednotný vnitřní trh EU s jeho základními pilíři, které jsou pro nás z důvodu členství v EU zásadní. V závěru kapitoly se práce věnuje pojmu občan EU a jeho rodinným příslušníkům.

2.1 Cizinecké právo

Cizinecké právo, jak již bylo výše naznačeno, se dotýká právního postavení cizinců na území ČR. Nejjednodušeji lze pojem definovat jako soubor těch právních norem, které ukládají cizincům povinnosti nebo přiznávají cizincům práva, která jsou odlišná od povinností a práv občanů dotyčného státu, v našem případě ČR.¹ Také lze říci, že tedy vnitrostátní cizinecké právo upravuje postavení cizinců odchylně od postavení vlastních občanů.²

Právní normy, které upravují postavení cizinců, jsou součástí mezinárodního práva soukromého, a mají tedy zvláštní povahu. Jde o přímé vnitrostátní právní normy. Základní součástí je u těchto norem mezinárodní či zahraniční prvek.³ V tomto případě se tedy jedná o subjekt právního vztahu, kterým je cizinec či ve smyslu ZMPS fyzická osoba, jež není státním občanem ČR nebo právnická osoba se sídlem mimo území ČR.

¹ ČIŽINSKÝ, Pavel. *Cizinecké právo*. Praha: Linde Praha, 2012. ISBN 978-80-7201-887-1. str. 15.

² KUČERA, Zdeněk, Monika PAUKNEROVÁ, Magdalena PFEIFFER, Květoslav RŮŽIČKA a Petr VYBÍRAL. *Mezinárodní právo soukromé*. 9. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-889-1. str. 228.

³ Tamtéž.

Na cizinecké právo lze nahlížet dvěma způsoby, a to v širším a užším slova smyslu. V širším slova smyslu zahrnuje pojem právní normy upravující postavení cizinců jak v oblasti soukromoprávních vztahů, tak v rovině veřejnoprávní, jako například v oblasti finančního či správního práva. V užším slova smyslu pak cizinecké právo obsahuje pouze soukromoprávní vztahy, jako například ty z oblasti občanského či rodinného práva a pro tuto diplomovou práci zásadního pracovního a obchodního práva.⁴

2.1.1 Prameny cizineckého práva

Prameny cizineckého práva dělíme na tři nejzásadnější. Jsou to zákony a podzákoné právní předpisy, právo EU, a to jak primární, tak sekundární a v neposlední řadě multilaterální či bilaterální mezinárodní smlouvy.⁵

Zmíním jen několik konkrétních norem, které se dotýkají postavení cizinců. Na úrovni ústavního pořádku se jedná zejména o LZPS a na zákonné úrovni o ZSO, ZMPS, ŽZ, Cizinecký zákon či zákon č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců.

Aplikovat normy cizineckého práva ale lze pouze za předpokladu, že jsou respektovány závazky států vyplývající z dvoustranných mezinárodních smluv. K mezinárodním smlouvám se vážou tzv. doložky právních režimů jakožto ustálené formy úpravy postavení osob, zboží, služeb a kapitálu na území smluvních států. Rozlišujeme tyto druhy právních režimů: paritní, reciproční, preferenční a režim nejvyšších výhod.⁶

Paritní neboli národní či tuzemský režim (*national treatment*) upravuje právní postavení občanů jiných států tak, že je s nimi nakládáno stejně jako s občany vlastními. Tento režim tedy svým způsobem zrovnoprávňuje cizince s tuzemskými občany. Národní režim je inkorporován například do Všeobecné dohody o clech a obchodu (*General Agreement on Tariffs and Trade*, zkráceně GATT) z roku 1947, Všeobecné dohody o obchodu službami (*General Agreement on Trade in Service*, zkráceně GATS) z roku 1995 či Dohody o obchodních

⁴ KUČERA, Zdeněk, Monika PAUKNEROVÁ, Magdalena PFEIFFER, Květoslav RŮŽIČKA a Petr VYBÍRAL. *Mezinárodní právo soukromé*. 9. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-889-1. str. 228.

⁵ ČIŽINSKÝ, Pavel. *Cizinecké právo*. Praha: Linde Praha, 2012. ISBN 978-80-7201-887-1. str. 16.

⁶ ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Jiří VALDHANS a Tereza KYSELOVSKÁ. *Právo mezinárodního obchodu: včetně problematiky mezinárodního rozhodčího řízení*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021. ISBN 978-80-7676-046-2. str. 29.

aspektech práv k duševnímu vlastnictví (*Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights*, zkráceně TRIPS) z roku 1995.⁷

Reciproční režim či režim vzájemnosti přiznává příslušníkům dvou států vzájemně stejné výhody. Využití tohoto režimu nalezneme zejména v mezinárodním právu procesním.⁸

Preferenční režim pak znamená, že příslušníkům druhých států jsou přiznávány výhody, které příslušníkům jiných států přiznávány nejsou. K aplikaci tohoto režimu dochází u ekonomicky a politicky blízkých států.⁹

V neposlední řadě známe režim nejvyšších výhod (*most favored nation*). Ten nastane, když se stát zaváže přiznat cizinci náležejícímu ke druhému státu totéž zacházení, které přiznal či v budoucnu přizná státním příslušníkům kteréhokoli třetího státu. S tímto se setkáváme zejména v oblasti zahraničního investování. Úpravu nalezneme opět jako u výše zmíněného režimu národního na úrovni mezinárodních mnohostranných dohod – GATT, GATS a TRIPS.¹⁰

V případě, že není státy žádný z těchto režimů zvolen, má se s cizinci zacházet v rámci minimálního standartu, kdy je právo státem aplikováno na všechny osoby spravedlivým a vhodným způsobem.¹¹

2.2 Občan a státní občanství ČR

Před samotným vymezením pojmu cizinec je žádoucí v první řadě vymezit pojmy občan a státní občanství ČR. Tyto pojmy jsou zásadní zejména pro pochopení právního postavení cizince v Cizineckém zákoně a ZMPS. Obecně lze státní příslušnost chápat jako vzájemný vztah mezi soukromými osobami a jejich domovskými státy. Doktríny určující státní příslušnost v právních řádech jednotlivých států rozdělujeme na dva typy. Prvním typem je tzv. právo krve (*ius sanguinis*), které je typické pro evropské kontinentální právní řády. Na jeho základě se jedinec stane státním příslušníkem v případě, že je potomkem státního příslušníka konkrétního státu. Druhým typem je tzv. právo místa (*ius soli*), které je

⁷ Srov. § 26 odst. 2 ZMPS a čl. 42 odst. 2 LZPS.

⁸ ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Jiří VALDHANS a Tereza KYSELOVSKÁ. *Právo mezinárodního obchodu: včetně problematiky mezinárodního rozhodčího řízení*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021. ISBN 978-80-7676-046-2. str. 31-32.

⁹ Tamtéž.

¹⁰ Tamtéž.

¹¹ Tamtéž.

v dnešní době zachováno v Kanadě a Spojených státech amerických a podle něhož je státní příslušnost určována dle místa narození jednotlivce.¹²

Státním občanstvím ČR se z obecného hlediska rozumí: „časově trvalý, místně neomezený právní vztah fyzické osoby a státu, který je proti vůli fyzické osoby zpravidla nezrušitelný, na jehož základě vznikají subjektům vzájemná práva a povinnosti, spočívající zejména v právu fyzické osoby na ochranu ze strany státu na jeho území i mimo ně, v právu pobytu na jeho území a na právu účasti na jeho správě veřejných záležitostí. Povinností občana je především věrnost státu, závazek k jeho obraně, výkon určitých funkcí, ke kterým je povolán, a dodržování právních předpisů státu i mimo jeho území. Konkrétní obsah státního občanství je určen zákonodárstvím jednotlivého svrchovaného státu. Je výsostným právem státu určovat podmínky, za kterých se nabývá a pozbývá státní občanství“.¹³

Způsoby nabývání, pozbývání a evidenci občanství ČR upravuje ZoS. Nabývat státní občanství ČR lze narozením, určením otcovství, osvojením, nalezením na území ČR, udělením, prohlášením, nebo v souvislosti se svěřením do ústavní, pěstounské nebo jiné formy náhradní péče.¹⁴ Uvedené formy nabytí státního občanství budou stručně charakterizovány níže.¹⁵

1. Narozením dítě nabude státní občanství ČR, pokud je alespoň jeden z jeho rodičů v době narození dítěte státním občanem ČR. Místo narození dítěte ani skutečnost, že narozením může nabýt i jiné státní občanství nebude mít na nabytí státního občanství ČR vliv. V případě, že by se dítě po narození mělo stát osobou bez státního občanství, protože jsou oba jeho rodiče osobami bez státního občanství, nabude i toto dítě státního občanství ČR. Platí zde ale podmínka, že jeden z rodičů musí mít na území ČR ke dni narození dítěte povolen pobyt ve smyslu Cizineckého zákona či zákona č. 325/1999 Sb., o azylu (dále jen „zákon o azylu“), a to na dobu delší než 90 dnů.
2. Je-li matkou dítěte osoba bez státního občanství ČR, může se dítě stát státním občanem ČR dnem nabytí právní moci rozhodnutí soudu o určení otcovství státního občana ČR.

¹² MACH, Tomáš. *Vademecum of international investment law*. Pilsen: University of West Bohemia in Pilsen, 2021. ISBN 978-80-261-1061-3. str. 28-30.

¹³ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 13.09.1994, sp.zn. Pl.ÚS 9/94, publikován pod č. 207/1994 Sb. [cit. 2023-3-24]. Dostupné z: nalus.usoud.cz.

¹⁴ § 3 ZoS.

¹⁵ Důvodová zpráva k ZoS.

3. S osvojením dítěte, ke kterému došlo podle právního řádu ČR a jeden z osvojitelů je státním občanem ČR se automaticky pojí nabytí státního občanství ČR osvojovaným dítětem. Jako u určení otcovství se zde dochází k nabytí státního občanství nabytím právní moci rozhodnutí o uznání osvojení.
4. Státní občanství ČR nabývají děti mladší 3 let i nalezením na území ČR. Podmínkou zde je, že se nepodaří zjistit totožnost nalezeného dítěte a do 6 měsíců ode dne nalezení nevyjde najevo, že nabylo státní občanství jiného státu.
5. Státní občanství lze nabýt i udělením, o kterém rozhoduje Ministerstvo vnitra. Podmínky udělení jsou detailně popsány v § 14 ZoS. Na udělení státního občanství ČR není právní nárok, protože jde o výkon státní suverenity a je pouze věcí ČR, komu státní občanství udělí.
6. Prohlášením mohou státní občanství ČR nabýt bývalí čeští či českoslovenští státní občané a jejich potomci. Jedná se o zjednodušený způsob nabytí státního občanství.
7. Státní občanství ČR mohou v souvislosti se svěřením do náhradní péče nabýt také děti narozené na území ČR, které se zde také zdržují na základě Cizineckého či azylového zákona, jsou od narození bezdomovcem a byly svěřeny do nějaké z forem náhradní péče.

Co se týče pozbytí státního občanství tam zná ZoS pouze jediný způsob, a to prohlášení. Pro pozbytí státního občanství ČR musí občan kromě prohlášení o vzdání se státního občanství ČR splnit i 3 podmínky. Musí se trvale zdržovat v cizině, nemůže být v ČR přihlášen k trvalému pobytu a zároveň musí být státním občanem cizího státu. Podmínky vycházejí z podmínek stanovených v Evropské úmluvě o státním občanství.¹⁶

2.3 Cizinec a zahraniční osoba

Pro vhodnou aplikaci výše zmíněných norem cizineckého práva je nezbytné vymezit osobu cizince. Obecně lze termín rozdělit na legální a nelegální cizince. Nelegálním se rozumí cizinec, kterému soud uložit trest vyhoštění z ČR ve smyslu § 80 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník nebo cizinec, kterému bylo uloženo

¹⁶ Tamtéž.

správní vyhoštění ve smyslu § 118 Cizineckého zákona. Za nelegálního cizince lze také považovat cizince, který například nemá pracovní povolení, ale nebylo mu uloženo soudní či správní vyhoštění.

Za legálního cizince se pak považují tři kategorie osob. První kategorií jsou osoby, kterým byl udělen azyl či osoby požívající doplňkové ochrany na území ČR. Právní postavení a režim azylantů upravuje zákon o azylu. Druhou kategorií je cizinec pod dočasnou ochranou ve smyslu zákona č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců, kdy je dle tohoto zákona poskytována dočasná ochrana cizincům, kteří např. hromadně opustili stát, jehož jsou občany či se do státu nemohou vrátit. Poslední a pro tuto práci nejzásadnější kategorií jsou cizinci v režimu Cizineckého zákona, které dělíme na cizince z EU a cizince ze třetích států.¹⁷ Grafické znázornění v Příloze č. 1 této práce.

Konkrétní zákonné definice cizince či zahraniční osoby budou v této části členěny dle úpravy v jednotlivých českých vnitrostátních zákonech jako je Cizinecký zákon, NOZ, ŽZ, ZoZ a v neposlední řadě ZMPS.

2.3.1 Cizinecký zákon

Dle tohoto zákona se cizincem rozumí: „*fyzická osoba, která není státním občanem České republiky, včetně občana Evropské unie*“.¹⁸ Z tohoto vyplývá, že se za cizince považuje osoba s občanstvím jednoho z členských států EU, osoba s občanstvím více cizích států (tzv. bipolitě) či osoba, která není státním příslušníkem žádného státu (tzv. bezdomovec či apatrida). Cizincem ale není osoba mající vedle občanství ČR občanství státu jiného.¹⁹ Taková úprava se dle důvodové zprávy k Cizineckému zákonu aplikačně osvědčila, a proto byla přejata ze zákona č. 123/1992 Sb., o pobytu cizinců na území ČSFR. Tuto úpravu pak vstupem ČR do EU bylo pochopitelně nutné doplnit i o občana EU.

2.3.2 NOZ

V NOZ nalezneme další ustanovení, ve které se na první pohled nevyskytuje pojem cizince nýbrž pojem zahraniční osoby. Zařazení této úpravy do NOZ je

¹⁷ ČIŽINSKÝ, Pavel, op. cit., str. 32-33.

¹⁸ § 1 odst. 2 Cizineckého zákona.

¹⁹ ČIŽINSKÝ, Pavel, op. cit., str. 25.

považováno za legislativně technickou chybu zákonodárce, když by tato oblast měla být řešena výlučně ZMPS. Problémem je zde ale také fakt, že jde o odlišné definice.

Dle NOZ se za zahraniční osobu považuje: „*fyzická osoba s bydlištěm nebo právnická osoba se sídlem mimo území České republiky*“.²⁰ Rozhodné kritérium je v tomto případě bydliště fyzické osoby což není v souladu se ZMPS, pro které je rozhodným kritériem státní občanství fyzické osoby. Kromě kritéria státního občanství také ZMPS v celé řadě otázek užívá kritéria obvyklého pobytu, což je pojem zcela odlišný od bydliště. Úpravu bydliště nalezneme v § 80 NOZ a rozumí se jím místo, ve kterém se fyzická osoba zdržuje s úmyslem žít zde trvale, kdy má tedy osoba v úmyslu se na daném místě zdržovat na dobu neurčitou, a ne pouze přechodně.²¹ Definice obvyklého pobytu je pak problematická pro nejednotnost terminologie. Uvádí se, že obvyklý pobyt představuje místo, v němž má osoba těžiště svého života.²²

Co se týče zahraniční právnické osoby je definice v § 3024 odst. 1 NOZ naprosto identická s definicí obsaženou v § 26 odst. 1 ZMPS. Je zde tedy základním kritériem sídlo právnické osoby. Sídlo rozlišujeme na materiální, tedy místo, kde právnická osoba reálně sídlí a formální, tedy místo, které bylo určeno v zakladatelském právním jednání nebo je zapsáno ve veřejném rejstříku. Současná právní úprava sídla upřednostňuje formální pojetí sídla.²³

2.3.3 ŽZ

V ŽZ neobsahuje opět definici pojmu cizince nýbrž zahraniční osoby, kterou se rozumí: „*Fyzická osoba, která nemá bydliště na území České republiky, nebo právnická osoba, která nemá sídlo na území České republiky...*“.²⁴ Naopak se dle tohoto ustanovení za českou osobu považuje fyzická osoba s bydlištěm nebo právnická osoba se sídlem na území ČR. Bydlištěm se pak rozumí místo trvalého

²⁰ § 3024 odst. 1 NOZ.

²¹ DAVID, O., DEVEROVÁ, L., DOLANSKÁ BÁNYAIOVÁ, L., DVOŘÁK, J., DVOŘÁK, T., FIALA, J., FRINTA, O., HOLČAPEK, T., HURDÍK, J., KINDL, T., MACKOVÁ, A., PAULY, J., PAVLÍK, P., PELIKÁN, R. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-3-24]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

²² Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27.09.2011, sp.zn. 30 Cdo 2244/2011. [cit. 2023-3-24]. Dostupné z: www.kraken.slv.cz.

²³ DAVID, O., DEVEROVÁ, L., DOLANSKÁ BÁNYAIOVÁ, L., DVOŘÁK, J., DVOŘÁK, T., FIALA, J., FRINTA, O., HOLČAPEK, T., HURDÍK, J., KINDL, T., MACKOVÁ, A., PAULY, J., PAVLÍK, P., PELIKÁN, R. a kol., op. cit.

²⁴ § 5 odst. 2 ŽZ.

pobytu na území ČR ve smyslu § 10 zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel či ve smyslu § 65 Cizineckého zákona. Definice zahraniční osoby je v ŽZ naprosto identická s výše uvedenou definicí v NOZ.

2.3.4 ZoZ

O úpravě pojmu cizince v ZoZ pouze stručně neboť to není pro tuto diplomovou práci příliš relevantní. Za cizince se pro účely zaměstnávání zaměstnanců ze zahraničí dle tohoto zákona nepovažuje občan EU, jeho rodinný příslušník ani rodinný příslušník občana ČR. Za cizince se v tomto případě tedy považují občané třetích států, kterým ZoZ na rozdíl od občanů EU a jejich rodinných příslušníků neposkytuje žádné přednostní postavení.²⁵

2.3.5 ZMPS

V neposlední řadě je třeba se podívat na definici pojmu cizince do ZMPS. Zde nalezneme definici stejnou jako v Cizineckém zákoně. Cizincem se tedy dle § 26 odst. 1 ZMPS rozumí: „*fyzická osoba, která není státním občanem České republiky. Zahraniční právnickou osobou se rozumí právnická osoba se sídlem mimo území České republiky*“. Problematice definice zahraniční právnické osoby byl již věnován dostatečný prostor v kap. 2.2.2, a proto se v této části zaměříme na fyzickou osobu a státní občanství ČR.

Cizincem je tedy fyzická osoba, která nemá státní občanství ČR tedy konkrétně osoba s občanstvím cizího státu, osoba s občanstvím více cizích států (tzv. bipolitě) či osoba, která není státním příslušníkem žádného státu (tzv. bezdomovec či apatrida).

2.3.5.1 Vícenásobná nebo neurčitá státní příslušnost

Při řešení konkurence státního občanství ČR s občanstvím jiného státu ZMPS upřednostňuje státní občanství ČR, kdy není rozhodné, jak na osobu pohlíží stát jiný. V případě konkurence státních občanství, které nejsou ani jedno státním

²⁵ DANĚK, Matěj, Magdaléna VYŠKOVSKÁ a Jaroslava FOJTÍKOVÁ. *Zaměstnávání cizinců na území České republiky*. 2. aktualizované vydání. Olomouc: ANAG, [2020]. Práce, mzdy, pojištění. ISBN 978-80-7554-269-4. str. 61.

občanstvím ČR, rozhoduje státní příslušnost nabytá naposled. Toto lze prolomit v souvislosti s výrazným poměrem ke státu jinému, jehož je osoba také státním občanem. Pro případ, že by fyzická osoba nebyla občanem žádného státu (tzv. bezdomovec či apatrida) nebo není možné občanství nijak určit hledí se na ní jako na občana státu, na jehož území má v rozhodné době obvyklý pobyt či se na tomto území zdržuje. V případě, že se nepodaří zjistit místo obvyklého pobytu či místo, kde se osoba zdržuje vychází ZMPS z fikce státního občanství, tedy, že se postupuje jako by šlo o státního občana ČR. Tato fikce je však používána pouze jako hraniční určovatel a nestaví osobu do pozice státního občana ČR.²⁶

Dvojí občanství bylo dříve řešeno mezinárodními dvoustrannými smlouvami o zamezení dvojího státního občanství. Podle těchto smluv mohli rodiče odlišných smluvních stran do stanovené lhůty zvolit dítěti souhlasným písemným prohlášením státní občanství jedné ze smluvních stran, když k takovéto dohodě nedošlo získalo dítě státní občanství smluvního státu, na jehož území se narodilo. V případě, že se narodilo na území třetího státu, získalo dítě státní občanství po své matce.²⁷ Za zmínku zde stojí Úmluva o naturalisaci mezi Československem a Spojenými Státy podepsána roku 1928.²⁸ Účelem této smlouvy bylo vyloučení dvojího státního občanství, kdy platilo že: „*pokud občan (příslušník) jedné smluvní strany získá občanství (příslušnost) druhé smluvní strany, pozbývá občanství (příslušnost původní)*.“²⁹ Významná byla tato úmluva pro emigranty z Československa. K zásadnímu obratu ale došlo nálezem Nejvyššího soudu v USA v roce 1970, ve kterém byla úmluva prohlášena za protiústavní. USA tedy nadále úmluvu neprováděla a kvůli tomu byla také ukončena platnost i ze strany České republiky Sdělením Ministerstva zahraničních věcí č. 229/1997 Sb.³⁰

Co se týče vnitrostátní úpravy či obrany proti dvojímu občanství je zajímavé, jakým způsobem bylo bipolarismu bráněno ustanovení § 7 odst. 1 písm. b) zákona č. 40/1993 Sb., který stanovil podmínku pozbytí dosavadního státního

²⁶ BELLOŇOVÁ, P., BRODEC, J., GRYGAR, E., GRYGAR, J., JIRMANOVÁ, M., KOTÁSEK, J., NOVÁKOVÁ, M., PAUKNEROVÁ, M., PFEIFFER, M., POLÁČEK, B., ROZEHNALOVÁ, N., RŮŽIČKA, K., ŠUK, P., VALDHANS, J. a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-3-24]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

²⁷ Tamtéž.

²⁸ Vyhlášena ve sbírce zákonů a nařízení pod číslem 169/1929 Sb. a následně provedena zákonem č. 60/1930 Sb.

²⁹ Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 25.03.2010, sp.zn. III.ÚS 3359/09. [cit. 2023-3-24]. Dostupné z: nalus.usoud.cz.

³⁰ Předkládací zpráva pro parlament ze dne 21.08.1996. [cit. 2023-3-24]. Dostupné z: www.senat.cz.

občanství před udělením státního občanství ČR. Tento zákon byl již nahrazen ZoS, který překážku bipolarismu pro udělení státního občanství ČR již neobsahuje.³¹

V ZMPS je do § 28 zařazeno i ustanovení o právním postavení žadatelů o udělení mezinárodní ochrany, azylantů, osob požívajících doplňkové ochrany a bezdomovců. Pro tvorbu tohoto ustanovení byla zásadní Úmluva o právním postavení uprchlíků či Ženevská úmluva o uprchlících, která byla přijata OSN (UN) roku 1951.³² Tato úmluva kromě definice pojmu uprchlík stanovila závazek smluvních států uprchlíka na svém území přijmout. V českém právním řádu nenarazíme na pojem uprchlíka nýbrž azylanta ve smyslu § 2 odst. 2 zákona o azylu.³³ Kromě výše zmíněné úmluvy byla pro § 28 ZMPS zásadní i Úmluva o právním postavení osob bez státní příslušnosti přijata OSN (UN) roku 1954.³⁴

2.4 Podnikání

Podnikáním se obecně rozumí proces zakládání a vedení vlastního podniku s cílem dosažení zisku. To může zahrnovat například výrobu a prodej produktů nebo poskytování služeb. Úspěšné podnikání vyžaduje dobrý nápad, plánování, finanční přípravu, tvrdou práci a schopnost přizpůsobovat se tržním změnám. Podnikání může být rizikové, ale také může přinést značné odměny v podobě finančního úspěchu a osobního uspokojení. Samotný pojem podnikání byl definován zákonem č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (dále jen „obchodní zákoník“) jako: „*soustavná činnost prováděná samostatně podnikatelem vlastním jménem a na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku*“.³⁵ Tento předpis byl již zrušen a je tedy třeba vycházet z ustanovení NOZ, který se této oblasti dotýká a pojem podnikání nepřímo definuje.³⁶ Níže budou charakterizovány pojmy související s touto prací, a to konkrétně pojem podnikatel a živnost.

³¹ HŘEBEJK, J. Dvojí státní občanství. Acta universitatis carolinae – Iuridica 2. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2014, 60, ISSN 0323-0619. str. 106-107.

³² Konkrétně pak čl. 12 odst. 1 této Úmluvy.

³³ Rozumí se jím cizinec, kterému byl podle tohoto zákona udělen azyl, a to po dobu platnosti rozhodnutí o udělení azylu.

³⁴ Konkrétně pak čl. 12 této Úmluvy.

³⁵ § 2 odst. 1 obchodního zákoníku.

³⁶ Definuje činnost vykonávanou podnikatelem, tedy podnikání.

2.4.1 Podnikatel

Legální definici najdeme v § 420 odst. 1 NOZ, který stanoví: „*Kdo samostatně vykonává na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku, je považován se zřetelem k této činnosti za podnikatele.*“ Podnikatel je charakterizován samostatným výkonem činnosti vlastním jménem a na vlastní odpovědnost. Shodně byl vymezen pojem podnikání v obchodním zákoníku. Výše uvedené znaky jsou klíčové pro rozlišení podnikatele od jiných forem činnosti jako např. činnosti zaměstnance.³⁷

Za podnikatele se dle NOZ také považuje, co do formy, osoba zapsaná v obchodním rejstříku.³⁸ Předmětné ustanovení pak odkazuje ve věci podmínek zápisu do obchodního rejstříku na jiný zákon. Tímto zákonem je pak ZVR.³⁹

2.4.2 Živnost

Živností se rozumí určitý druh podnikání, který je vykonáván na základě živnostenského oprávnění. Živnost má svá specifická pravidla a podmínky pro výkon a registraci, které stanoví ŽZ. V tomto zákoně je živnost definována jako: „*soustavná činnost provozovaná samostatně, vlastním jménem, na vlastní odpovědnost, za účelem dosažení zisku a za podmínek stanovených tímto zákonem.*“⁴⁰ Živnost je pojmem užším než podnikání, protože kromě znaků vyznačujících podnikání jako je soustavnost, samostatnost, výkon činnosti vlastním jménem, vlastní odpovědnost a účel činnosti ve formě dosažení zisku zavedl ŽZ jeden znak navíc, a to, že musí jít o činnost vykonávanou za podmínek stanovených v ŽZ.⁴¹ Živnost je provozována i pokud: „*právní subjekt pověří jiného, byť i jen*

³⁷ DAVID, O., DEVEROVÁ, L., DOLANSKÁ BÁNYAIOVÁ, L., DVOŘÁK, J., DVOŘÁK, T., FIALA, J., FRINTA, O., HOLČAPEK, T., HURDÍK, J., KINDL, T., MACKOVÁ, A., PAULY, J., PAVLÍK, P., PELIKÁN, R. a kol., op. cit.

³⁸ § 421 odst. 1 NOZ.

³⁹ Ustanovení § 45 ZVR.

⁴⁰ § 2 ŽZ.

⁴¹ HRABÁNKOVÁ, M., KAMENÍK, P., ORLOVÁ, M. *Živnostenský zákon: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-3-24]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

*zčásti výkonem činnosti, která má znaky živnosti podle § 2 živnostenského zákona (č. 455/1991 Sb.), a takovou činnost kontroluje a řídí.*⁴²

ŽZ kromě výše uvedeného pozitivního vymezení vymezuje živnost i negativně. Poskytuje taxativní vymezení činností, které živností nejsou a ŽZ se na ně nevztahuje. Živností podle zákona není např. provozování činnosti vyhrazené zákonem státu nebo určené právnické osobě, provádění archeologických výzkumů⁴³, činnost lékařů⁴⁴, činnost advokátů⁴⁵ nebo také činnost bank.⁴⁶

2.5 Jednotný trh EU

Evropský jednotný trh neboli vnitřní společný trh (*Single market*) je považován za jednu z klíčových iniciativ EU, která má za cíl umožnit volný pohyb zboží, služeb, osob a kapitálu mezi členskými státy. Jednotný trh byl zakotven jako hlavní úkol zakladatelských států již v Římské smlouvě⁴⁷ podepsané roku 1957, ale za jeho dokončení je považován až rok 1993, kdy došlo k vydání Maastrichtské smlouvy⁴⁸. Účelem je vytvoření jednotného trhu bez bariér a rozdílů, což má podpořit hospodářský růst a konkurenceschopnost EU.⁴⁹

Pojem definuje Smlouva o fungování evropské unie následovně: „*Vnitřní trh zahrnuje prostor bez vnitřních hranic, v němž je zajištěn volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu v souladu s ustanoveními Smluv*“.⁵⁰

Jednotný trh EU v sobě nese 4 pilíře či svobody volného pohybu. Jednotlivé svobody zde budou stručně charakterizovány. Pro účely této práce je zásadní zejména volný pohyb osob a jeho podkategorie právo usazování garantující volný přístup k samostatným výdělečným činnostem.

⁴² Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19.06.2008, sp.zn. 4 As 9/2007-109. [cit. 2023-3-24]. Dostupné z: www.nssoud.cz.

⁴³ Řídí se zákonem č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči.

⁴⁴ Řídí se zákonem č. 95/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.

⁴⁵ Řídí se ZA.

⁴⁶ Řídí se zákonem č. 6/1993 Sb., o České národní bance a zákonem č. 21/1992 Sb., o bankách.

⁴⁷ Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství.

⁴⁸ Smlouva o Evropské unii.

⁴⁹ URBAN, Luděk. Vnitřní trh. In: *euroskop.cz*. [online]. [cit. 2023-3-24]. Dostupné z: euroskop.cz/evropska-unie/vnitri-trh.

⁵⁰ Čl. 26 odst. 2 Smlouvy o fungování EU.

2.5.1 Volný pohyb osob

Volným pohybem osob se rozumí právo svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států. Kromě práva pohybu a pobytu souvisí s touto svobodou volný pohyb pracovníků a právo na rovné zacházení. Úpravu na úrovni primárního práva EU nalezneme ve čl. 20 odst. 2 písm. b) a čl. 21 Smlouvy o fungování EU a bližší úpravu podmínek pak ve Směrnici o volném pohybu z roku 2004.⁵¹ Právo volného pohybu se netýká pouze občanů EU, ale také jejich rodinných příslušníků, kteří občana doprovází či následují.⁵² Rodinní příslušníci se tak stávají vedle občanů EU dalšími beneficienty či sekundárně oprávněnými osobami. Jejich okruh je vymezen sekundárním právem EU a judikaturou Soudního dvora EU. Konkrétní úpravu nalezneme ve čl. 2 odst. 2 a čl. 3 odst. 2 výše zmíněné Směrnice o volném pohybu osob. Je třeba uvést, že rodinný status je věcí vnitrostátního práva, ale unijní právo zprostředkovává dosah tohoto statusu i do členských států, jejichž právo jej nezná, v rozsahu nezbytném pro výkon práv vyplývajících z unijního práva.⁵³ Manželství je definováno právem členských států, kdy právo EU k němu přistupuje neutrálně a může podle něj zahrnovat také manželství stejnopohlavní.⁵⁴ Co se týče potomků nejsou jimi jen děti občana EU, ale i děti jeho partnera či manžela.⁵⁵ Stejný přístup se uplatňuje i u dětí stejnopohlavního páru, kdy pouze jedním z nich je občan EU.⁵⁶

K omezení svobody pohybu a pobytu dochází pouze výjimečně, a to z důvodu ochrany veřejného pořádku, veřejné bezpečnosti nebo veřejného zdraví. S ohledem na veřejné zdraví jsou důvodem nakažlivé nemoci či nemoci s epidemickým potenciálem. Co se týče omezení s ohledem na veřejný pořádek a bezpečnost zkoumá Soudní dvůr EU, zda přistupuje stát stejně vůči svým vlastním občanům.⁵⁷

⁵¹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES, ze dne 29. dubna 2004.

⁵² ŠÍŠKOVÁ, Naděžda. *Evropské právo 2: jednotný vnitřní trh*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. ISBN 978-80-7357-949-4. str. 37.

⁵³ TOMÁŠEK, Michal a Václav ŠMEJKAL. *Smlouva o fungování EU: Smlouva o EU; Listina základních práv EU: komentář*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2022. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7676-508-5. str. 86.

⁵⁴ Tamtéž.

⁵⁵ Rozsudek ze dne 17. září 2002, Baumbast v SSHD, C-413/99, EU:C:2002:493, Výrok 1. Dostupné z: www.curia.europa.eu.

⁵⁶ Rozsudek ze dne 14. prosince 2021, V. M. A v Pančero, C-490/20, EU:C:2021:1008, bod 12. Dostupné z: www.curia.europa.eu

⁵⁷ ŠÍŠKOVÁ, Naděžda., op. cit., str. 42.

Volný pohyb osob zahrnuje tzv. svobodu usazování. Tato svoboda zahrnuje přístup k samostatným výdělečným činnostem a jejich výkon či zřizování společností za podmínek stanovených pro vlastní státní příslušníky právním řádem země usazení.⁵⁸ Svoboda usazování má velice blízko k volnému pohybu služeb.⁵⁹ Svobodu usazování lze také chápat jako provozování hospodářské činnosti prostřednictvím stále provozovny v jiném členském státě na dobu neurčitou.⁶⁰

2.5.2 Volný pohyb zboží

Volný pohyb zboží zajišťuje, v rámci užší spolupráce mezi státy, prostřednictvím hospodářských bloků odstraňování cla vybraného zboží a jiných tarifních a netarifních překážek obchodu.⁶¹ Článkem 28 Smlouva o fungování EU zajišťuje existenci celní unie v EU, na to pak úzce navazuje zákaz množstevních a obdobných opatření dle článku 34-36 Smlouvy o fungování EU a zákaz daňové diskriminace dle článku 110 Smlouvy o fungování EU.⁶² Pro definici pojmu zboží je třeba nahlédnout do judikatury Soudního dvora EU, protože ho primární právo EU nevymezuje. Zbožím se tedy rozumí: „výrobky jejichž hodnota je vyjádřitelná v penězích a jež jsou schopny stát se předmětem obchodní transakce.“⁶³ Celní unie je pak definována článkem XXIV odst. 8 GATT, kdy se jí rozumí nahrazování dvou nebo více celních území tak, že cla a jiná omezení obchodu jsou odstraněna v podstatě pro veškerý obchod.

2.5.3 Volný pohyb služeb

Volný pohyb služeb garantuje, na rozdíl od svobody usazování, možnost krátkodobé ekonomické aktivity. Touto aktivitou se rozumí poskytování či přijímání služeb ve státě, ve kterém poskytovatel či příjemce není usazen.⁶⁴ Služba je primárním právem EU definována jako: „výkony poskytované zpravidla za

⁵⁸ Čl. 49 Smlouvy o fungování EU.

⁵⁹ TOMÁŠEK, Michal a Václav ŠMEJKAL., op. cit., str. 233.

⁶⁰ Rozsudek ze dne 25. července 1991, *The Queen v Factorame*, C-221/89, EU:C:1991:320, bod 20. Dostupné z: www.curia.europa.eu.

⁶¹ ŠIŠKOVÁ, Naděžda., op. cit., str. 21.

⁶² TOMÁŠEK, Michal a Václav ŠMEJKAL., op. cit., str. 115.

⁶³ Rozsudek ze dne 10. prosince 1968, *Commission v Italian Republic*, C-7/68, EU:C:1968:51, bod B odst. 1. Dostupné z: www.curia.europa.eu.

⁶⁴ ŠIŠKOVÁ, Naděžda., op. cit., str. 78.

*úplatu, pokud nejsou upraveny ustanoveními o volném pohybu zboží kapitálu a osob.*⁶⁵ Zejména se jedná o činnosti průmyslové povahy, obchodní povahy, řemeslné činnosti a činnosti v oblasti svobodných podnikání.⁶⁶

2.5.4 Volný pohyb kapitálu

Volný pohyb kapitálu je čtvrtou, poslední svobodou Jednotného vnitřního trhu EU. Liberalizace pohybu kapitálu byla nezbytnou součástí efektivně fungujícího vnitřního trhu, kdy se jako jediná ze svobod vztahuje i na třetí státy. Tato svoboda umožňuje efektivní zahraniční investice formou koupě akcií zahraničních společností či nemovitostí v jiném členském státě. Mimo jiné je také zásadní pro posílení eura jako mezinárodní měny.⁶⁷ Definici pohybu kapitálu opět musíme hledat v judikatuře Soudního dvora EU, kdy se dle něj pod tímto pojmem rozumí např. zahraniční investice, investice do nemovitostí, operace s cennými papíry, půjčky či úvěry nebo osobní pohyby kapitálu.⁶⁸ Soudní dvůr EU zde použil definici z přílohy č. 1 Směrnice Rady ze dne 24. června 1988, kterou se provádí článek 67 Smlouvy o založení EHS.

2.6 Občan EU

Občanství EU existuje vedle občanství ke konkrétní členské zemi EU. Občanství je tradičně chápáno jako skutečné pouto mezi státy a jejich občany, kdy občanství EU je jediným nástrojem mezinárodního práva, který má na tento zvláštní vztah významný dopad.⁶⁹ Není ale jeho náhradou, nýbrž jen doplňkem.⁷⁰ Občanství EU poskytuje práva jako například volný pohyb po území EU, pobyt ve členských zemích EU či volby do Evropského parlamentu. Občanem EU se stává osoba, která má státní občanství alespoň jednoho ze 27 členských států EU. Občan EU může mít i státní občanství více států EU. Za občany EU se ale dále také považují i občané

⁶⁵ Čl. 57 Smlouvy o fungování EU.

⁶⁶ Tamtéž.

⁶⁷ TOMÁŠEK, Michal a Václav ŠMEJKAL., op. cit., str. 277.

⁶⁸ Rozsudek ze dne 16. března 1999, Trummer v Mayer, C-222/97, EU:C:1999:143, bod 7. Dostupné z: www.curia.europa.eu.

⁶⁹ *State sovereignty* / editors Alexander J. Bělohávek, Naděžda Rozehnalová. Hague: Lex Lata B.V., [2019]. xv, (Czech yearbook of international law, ISSN: 2157-2976; Volume X, 2019) ISBN 978-90-824603-9-1. str. 28.

⁷⁰ Čl. 20 odst. 1 Smlouvy o fungování EU a čl. 9 Smlouvy o EU.

států, které nejsou formálně členy EU nýbrž státy Evropského hospodářského prostoru, a to konkrétně Island, Lichtenštejnsko a Norsko.⁷¹ K těmto státům je připojeno i Švýcarsko, které není součástí Evropského hospodářského prostoru, ale jeho postavení je upraveno řadou bilaterálních dohod, včetně těch o volném obchodu či pohybu.⁷²

Smysl občanství EU je zejména politický a symbolický.⁷³ Co se týče právního pojetí občanství EU nám do problematiky zasahuje judikatura Soudního dvora EU, kdy bylo konstatováno, že: „*Občanství Unie je určeno jako základní status státních příslušníků členských států, který umožňuje osobám, které se ocitnou ve stejné situaci, požívat stejného právního zacházení bez ohledu na jejich státní příslušnost, s výjimkami, které jsou výslovně stanoveny.*“⁷⁴

2.6.1 Rodinný příslušník občana EU

Rodinným příslušníkem občana EU se rozumí fyzické osoby s rodinnými vazbami k občanům EU. Pokud tyto osoby samy nemají občanství EU byly by považovány za cizince ze třetích zemí, avšak jejich vazba na občany EU je dostává do výhodnější kategorie.⁷⁵ Kdo do této kategorie spadá není stanoveno jednotně, pro nás je však zásadní, jakým způsobem se k tomuto staví Cizinecký zákon. Podle Cizineckého zákona se rodinným příslušníkem občana EU rozumí jeho: „*manžel, rodič, jde-li o občana Evropské unie mladšího 21 let, o kterého skutečně pečuje, potomek mladší 21 let nebo takový potomek manžela občana Evropské unie a potomek nebo předek anebo potomek nebo předek manžela občana Evropské unie, pokud je z důvodu uspokojování svých základních potřeb závislý na výživě nebo jiné nutné péči poskytované občanem Evropské unie nebo jeho manželem, nebo byl na této výživě nebo jiné nutné péči závislý bezprostředně před vstupem na území ve státě jehož je občanem, nebo ve státě, ve kterém měl povolen pobyt.*“⁷⁶

⁷¹ DANĚK, Matěj, Magdaléna VYŠKOVSKÁ a Jaroslava FOJTÍKOVÁ. *Zaměstnávání cizinců na území České republiky*. 2. aktualizované vydání. Olomouc: ANAG, [2020]. Práce, mzdy, pojištění. ISBN 978-80-7554-269-4. str. 44.

⁷² María Álvarez López a Algirdas Razauskas. Evropský hospodářský prostor (EHP), Švýcarsko a Sever. In: europarl.europa.eu [online]. [cit. 2023-3-24]. Dostupné z: www.europarl.europa.eu.

⁷³ TOMÁŠEK, Michal a Václav ŠMEJKAL. *Smlouva o fungování EU: Smlouva o EU; Listina základních práv EU: komentář*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2022. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7676-508-5. str. 76.

⁷⁴ Rozsudek ze dne 20. září 2001, Grzelczyk v Centre public d'aide sociale d'Ottignies-Louvain-la-Neuve, C-184/99, EU:C:2001:458, bod 31. Dostupné z: www.curia.europa.eu.

⁷⁵ ČIŽIŇSKÝ, Pavel. *Cizinecké právo*. Praha: Linde Praha, 2012, ISBN 978-80-7201-887-1. str. 26.

⁷⁶ § 15a odst. 1 Cizineckého zákona.

Dále je za rodinného příslušníka občana EU také považován cizinec, který je ke státnímu občanu ČR přihlášenému k trvalému pobytu na území ve výše uvedeném vztahu a cizinec, který je příbuzným občana EU či státního občana ČR přihlášeného k trvalému pobytu na území a je jím vyživován, je členem jeho domácnosti či vyžaduje jeho osobní péči a také osoba, která má s občanem EU či státním občanem ČR přihlášeným k trvalému pobytu na území řádně doložený trvalý partnerský vztah.⁷⁷

⁷⁷ § 15a odst. 2 a 3 Cizineckého zákona.

3 HISTORICKÝ VÝVOJ

V této kapitole bude pozornost věnována historickému vývoji mezinárodního práva soukromého, které úzce souvisí s cizineckým právem a pro komplexní pochopení problematiky je zásadní. Vývoj bude popsán od období starověku až do současnosti. Následně bude popsán vývoj institutu cizince a jeho postavení, a to konkrétně v AGBG z roku 1811⁷⁸ dále v zákoně č. 41/1948 Sb., o mezinárodním a mezioblastním právu soukromém a o právním postavení cizinců v oboru práva soukromého, ZMPSP a konečně v ZMPS. Jako poslední pak bude v této kapitole věnována pozornost historickému vývoji Cizineckého zákona a jeho předchůdců počínaje zákonem č. 52/1949 Sb., o hlášení obyvatelstva a o povolování pobytu cizincům, přes zákon č. 68/1965 Sb., o pobytu cizinců na území Československé socialistické republiky, zákon č. 123/1992 Sb., o pobytu cizinců na území ČSFR a konče nynějším Cizinecký zákonem.

3.1 Mezinárodní právo soukromé

Mezinárodním právem soukromým se rozumí soubor zvláštních právních norem, které jsou určeny výlučně pro úpravu soukromoprávních poměrů s mezinárodním prvkem. Jde o zvláštní odvětví právního řádu, kdy mezinárodní právo soukromé má každý stát své vlastní.⁷⁹ Co se týče mezinárodního prvku, tím se rozumí nějaký vztah k zahraničí v soukromoprávní poměru. V případě, že se v těchto poměrech vyskytuje vztah k zahraničí označujeme je jako „*soukromoprávní poměry (vztahy) s mezinárodním, popřípadě zahraničním, přeshraničním nebo cizím prvkem.*“⁸⁰ Obecně lze říci, že je mezinárodní prvek dán v případě, že je vztah k zahraničí u subjektu právního poměru, skutečnosti právně významné pro vznik a existenci právního poměru, předmětu právního poměru nebo právní poměr závislý na poměru řídicí se cizím právem.⁸¹

⁷⁸ Jedná se o první novodobou úpravu mezinárodního práva soukromého.

⁷⁹ ONDŘEJ, Jan, Josef MRÁZEK a Oto KUNZ. *Základy mezinárodního práva veřejného*. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckova skripta. ISBN 9788074004872. str. 49.

⁸⁰ KUČERA, Zdeněk, Monika PAUKNEROVÁ, Magdalena PFEIFFER, Květoslav RŮŽIČKA a Petr VYBÍRAL., op. cit., str. 23.

⁸¹ Tamtéž str. 24.

Je na místě uvést, že mezinárodní právo soukromé není mezinárodním právem. Obě jsou souborem právních norem s tím, že mezinárodní právo veřejné upravuje vztahy zejména mezi státy, jejich vztahy k mezinárodním organizacím a dalším subjektům mezinárodního práva.⁸² Vedle států a mezinárodních organizací mohou být subjekty mezinárodního práva entity s plnou právní subjektivitou jako například úřad římského biskupa Svatý stolec (*lat. Sancta Sedes*) či Suverénní řád Maltézských rytířů a entity s částečnou právní subjektivitou jako například Mezinárodní výbor Červeného kříže, národy, rebelové či jednotlivci.⁸³ Mezi prameny mezinárodního práva veřejného se pak dle Mezinárodního soudního dvora řadí mezinárodní dohody, mezinárodní obyčej, obecné právní principy, soudní rozhodnutí a nauka vysoce kvalifikovaných publicistů různých národů.⁸⁴

Po stručném odlišení mezinárodního práva soukromého a veřejného může být věnována pozornost mezinárodnímu právu soukromému, pro jehož vznik je třeba určitých podmínek, jako je existence různých státních útvarů se vzájemně odlišnými právními řády, styk mezi jejich státními příslušníky či obyvateli a vzájemné uznávání rovnosti právních řádů těchto států. K existenci a správnému chodu mezinárodního práva soukromého je navíc třeba osob profesionálně se zabývajících právem.⁸⁵ V této části bude vývoj mezinárodního práva soukromého řazen do několika částí dle historického období.

3.1.1 Období starověku

V období starověku jsou pro vývoj mezinárodního práva soukromého zásadní zejména Egypt, Řecko a Řím.

V Egyptě jsme se mohli s mezinárodním právem soukromým setkat v otázkách právního postavení řeckých měst. Řekové měli své právo, soudy a notáře a stejně tak tomu bylo i na straně Egyptanů. Spory ze smluv sepsané v egyptském jazyce rozhodovaly egyptské soudy podle egyptského práva. Spory ze

⁸² IURIDICTUM. Mezinárodní právo veřejné In: *iuridictum.pecina.cz*. [online]. [cit. 2023-3-24]. Dostupné z: https://iuridictum.pecina.cz/w/Mezinárodní_právo_veřejné.

⁸³ MACH, Tomáš. *Vademecum of international law*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-358-9. str. 20.

⁸⁴ Tamtéž str. 41.

⁸⁵ KUČERA, Zdeněk, Monika PAUKNEROVÁ, Magdalena PFEIFFER, Květoslav RŮŽIČKA a Petr VYBÍRAL., op. cit., str. 84.

smluv v řeckém jazyce pak rozhodovaly řecké soudy dle řeckého práva. Mohli jsme se setkat i se smíšeným soudem.⁸⁶

Na území Řecka měly obce podobné právo a postačovalo použití *lex fori*, tedy právo místa rozhodujícího orgánu či právní řád státu fóra.⁸⁷ Domácí obyvatelstvo se řídilo vlastními institucemi a Řekové jako privilegovaná vrstva se řídili řeckým právem své domovské obce.⁸⁸ Starověcí Řekové připouštěli, že jejich pravidla odepírající právní způsobilosti cizinců jsou překážkou pro přilákání cizích řemeslníků schopných obohatit kvalitu jejich života. Odpovědí na to bylo vytvoření samostatného právního režimu, který upravoval postavení kvalifikovaných cizinců a jehož normy byly dostatečně lákavé, aby umožnili žádoucí úroveň jejich usazení.⁸⁹

Co se týče Římanů, ti ponechali v nových provinciích platnost původního práva. Možnost městských států řídit se římským právem (*ius latii*) bylo privilegiem, kdy se obce podrobené Římem většinou i nadále spravovaly právem své vlastní obce. Příslušníci těchto obcí měli vůči Římu postavení cizinců (*peregrini*) a byli mnohdy považováni za nepřítel. V případě, že byli ve spojeneckém vztahu s Římem, se postavení cizinců těchto obcí řídilo spojeneckými smlouvami mezi obcí a Římem. V činnosti tzv. cizineckého praetora (*praetor peregrinus*) se postupně vytvořil zvláštní soubor norem tzv. cizineckého práva (*ius gentium*). Cizinecký praetor při tvorbě spojil římské soukromé právo (*ius civile*) a právní zásady, kterými se řídily národy obývající prostor Středozemního moře, a to hlavně v obchodním styku. Cizinecké právo (*ius gentium*) se užívalo zejména v oblasti závazkového práva s tím, že poměry osobní a majetkové se řídily právem jednotlivých obcí. Postupně začal toto právo přebírat i městský praetor (*praetor urbanus*) pro užití ve sporech mezi římskými občany navzájem.⁹⁰

⁸⁶ RŮŽIČKA, Květoslav, Bohumil POLÁČEK a Petr DOSTALÍK. *Geneze kodifikací mezinárodního práva soukromého: soukromoprávní úpravy mezinárodních poměrů*. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-330-8. str. 14-15.

⁸⁷ KUČERA, Zdeněk, Monika PAUKNEROVÁ, Magdalena PFEIFFER, Květoslav RŮŽIČKA a Petr VYBÍRAL. *Mezinárodní právo soukromé*. 9. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-889-1. str. 16.

⁸⁸ RŮŽIČKA, Květoslav, Bohumil POLÁČEK a Petr DOSTALÍK., 2019, op. cit., str. 15.

⁸⁹ HATHAWAY, J. C. (2021). *The Rights of Refugees under International Law*. Cambridge University Press. ISBN 978-11-0881-091-3. str. 11.

⁹⁰ RŮŽIČKA, Květoslav, Bohumil POLÁČEK a Petr DOSTALÍK, 2019, op. cit., str. 15-16.

3.1.2 Období po pádu Římské říše

Po pádu Západořímské říše, jež byla rozvrácena germánskými kmeny, římské právo pozbylo svého vlivu, ale přežilo zánik státu, na který bylo vázáno a dále se s ním bylo možné setkat v tzv. barbarských zákonících. Do těchto zákoníků bylo římské právo přebíráno germánskými panovníky a užívalo se pro jejich římské poddané. Příslušníci germánské vrstvy se řídili svým vlastním obyčejovým právem. Mezi nejzásadnější zákoníky se řadí *Lex Romana Visigothorum*, *Lex Romana Burgundiorum* či *Edictum Theodorici*, který ale platil nejenom pro Římány, ale také pro Ostrogóty. K překonání personality práva nedošlo ani v raném období po pádu Římské říše, kdy i v jednom státním útvaru platí pro různé skupiny obyvatel různá právní úprava. Každý užíval svého vlastního kmenového práva, což dokládají notářské listiny, ve kterých účastníci právního jednání prohlašují, dle jakého kmenového práva žijí (*professio iuris*). Co se týče způsobilosti k právním jednáním, to se řídilo kmenovým právem dotyčné osoby, manželství kmenovým právem muže, dědění kmenovým právem zůstavitele a spory z protiprávních jednání pak dle kmenového práva toho, kdo jednal protiprávně.⁹¹ Ve sporech mezi příslušníky různých kmenů se pravděpodobně postupovalo podle kmenového práva žalovaného.⁹²

3.1.3 Období středověku

V období středověku se v důsledku posilování feudálních poměrů obyvatelstvo kmenů mísilo s tím, že právo převládajícího kmene se stává dominantním pro dané území. Kmenové právo postupem času zaniká a vyvíjející se města si tvoří vlastní právo. Zprvu platí obyčejové právo, ke konci 11. století začíná kodifikace práva a ke konci 12. století začíná být právo vytvářeno zákonodárnou činností. Produktem zákonodárné činnosti měst jsou pak tzv. statuta.

Co se týče moderního mezinárodního práva soukromého, jeho původ nalezneme ve městech severní Itálie, která lze považovat za centra tehdejšího mezinárodního obchodu. Příslušníci těchto měst mezi sebou začínají mít stále více

⁹¹ RŮŽIČKA, Květoslav, Bohumil POLÁČEK a Petr DOSTALÍK. 2019, op. cit., str. 16.

⁹² KUČERA, Zdeněk, Monika PAUKNEROVÁ, Magdalena PFEIFFER, Květoslav RŮŽIČKA a Petr VYBÍRAL. 2022, op. cit., str. 85.

styků, ze kterých vznikaly právní spory. Pro tyto právní spory pak bylo nutné přijít na to, jaké právo použít, když se k věci statuty jednotlivých měst stavěly jinak. Ze začátku se postupovalo dle práva soudu (*lex fori*), což potvrzují i názory tehdejších právních vědců z období mezi lety 1050-1250, tzv. glosátorů. Glosátoři vycházeli z kodifikace římského práva, vypracovaného z podnětu císaře Justiniana, *Corpus Iuris Civilis*, kdy formulace této kodifikace používali pro vytvoření současně aplikovatelných pravidel. Zpravidla bylo užíváno právo soudu, ale i v řadách glosátorů se začínaly objevovat názory, že se má užívat práva, které je silnější a lepší. Jedním ze zastánců tohoto názoru byl např. Aldricus, který tvrdil, že by soudce měl pro rozhodování sporů osob z různých území a s různými právy zvolit právo, které se mu jeví jako lepší a užitečnější. K tomuto je vhodné zmínit ještě glosu Accursia související s charakteristickou glosou k formulaci v Justiniánově kodexu 1,1,1 kterou označil jako: „*argument pro to, že je-li občan Bologni žalován v Modeně, nesmí být souzen podle statutů Modeny, kterým není podřízen.*“⁹³ K tomuto názoru dospěli i někteří postglosátoři.

Zásadní pro vývoj mezinárodního práva soukromého byla škola tzv. komentátorů či postglosátorů. Působení této školy probíhalo na severoitalských univerzitách, a to konkrétně ve městech Bologna, Padova, Pisa a Perugia. Zástupci školy komentátorů užívali římského práva pro řešení problémů jejich doby. K aplikaci začalo docházet v důsledku rozvoje měst a jejich vzájemného obchodu. Statuta jednotlivých měst byla zaměřena zejména na oblast veřejného práva a pro soukromoprávní či obchodní věci byla nepoužitelná. Komentátoři tak navázali na glosátory, kteří vypracovali tzv. statutární proces. Došlo k vytvoření procesních pravidel pro strany z různých italských měst, které vedly právní spory a také pravidel pro výběr statut měst, která mají být použita pro řešení sporu s cizím prvkem. S těmito pravidly jsou spojeni zejména Baldus de Ubaldis (1327-1400) a Bartolus de Sassoferrato (1314-1357). Podle druhého jmenovaného bylo rozhodující, pro formu a podmínky pro vznik smluv, místo jejich uzavření a pro posouzení následků porušení smlouvy místo jejího plnění. Baldus rozlišoval statuta podle tří kritérií, a to osobní (*personalia*), věcná (*realia*) a statuta právního jednání (*mixta*). Dalším zástupcem této školy byl Bartholomeus de Saliceto, který tvrdil, že movité věci by měly být podřízeny právu vlastníka, nikoli právu místa jejich polohy.

⁹³ KUČERA, Zdeněk, Monika PAUKNEROVÁ, Magdalena PFEIFFER, Květoslav RŮŽIČKA a Petr VYBÍRAL. 2022, op. cit., str. 86.

Baldus de Ubaldis dal svým rozdělením statut impulz ke vzniku tzv. statutární teorie, podle níž se třídí hmotněprávní normy do různých kategorií, pro které jsou stanoveny oblasti jejich použití. Statutární teorie byla zásadní i pro kodifikaci občanského práva v 19. století jako je francouzský *Code civile* či rakouský ABGB.⁹⁴

Vliv výše jmenovaných italských právníků se projevil i ve Francii, kde se mezinárodní právo soukromé řešilo již od počátku 13. století. Mezi významné osobnosti patřili Jacques de Révigny (1230-1296) a Pierre de Belleperche (1230-1308), kteří zastávali názor, že zákony jsou závazné pouze pro poddané a co se týče smluv, ty posuzovali podle práva místa uzavření a nemovitosti dle místa jejich polohy. Mezi další významné osobnosti se řadili Guillaume de Cugnaux, který přišel se znevýhodňujícími předpisy (*statuta odiosa*), které by neměly být použity na jednání mimo území jejich platnosti, Charles Dumoulin (1500-1566), který zavedl do kolizního práva princip autonomie vůle formou volby právního předpisu v obchodní smlouvě a Bertrand d'Argenté (1519-1590), který je považován za zastávce feudálního řádu. Poslední dva jmenovaní svou prací navazovali na učení komentátorů.⁹⁵

Pro vývoj mezinárodního práva soukromého byli zásadní také nizozemští právníci a představitelé evropského humanismu Paulus Voet (1619-1667) a jeho syn Johannes (1647-1713). Johannes byl rektorem Leidenské univerzity a také autorem komentáře k Digestům císaře Justiniána. Toto dílo bylo zásadní pro utvoření holandského a jihoafrického práva. Právní směr, jehož byl Johannes Voet představitelem, se nazývá zaalpská škola či také škola holandsko-římského práva, ve které je kladen důraz na státní suverenitu. Pojem státní suverenity dostal nového, zásadnějšího významu na začátku 16. století. Státní suverenita se začala projevat zdůrazňováním zásady teritoriality, která se v soukromoprávní oblasti projevovala tak, že zákon platí pro všechny osoby nacházející se na území určitého státu, a to bez ohledu na jejich státní příslušnost. K aplikaci cizího právního řádu docházelo jen velmi zřídka.⁹⁶

⁹⁴ RŮŽIČKA, Květoslav, Bohumil POLÁČEK a Petr DOSTALÍK. 2019, op. cit., str. 17-18.

⁹⁵ Tamtéž, str. 19.

⁹⁶ Tamtéž, str. 20.

Humanistický přístup se objevil časem i ve Francii, a to konkrétně na přelomu 17. a 18. století. Zásadními představiteli byli Jean Bouhier (1673-1746) a Louis Boullenois (1680-1762).

3.1.4 Období novověku⁹⁷

Na myšlenky výše zmíněných holandských a francouzských právníků navázal americký právník Joseph Story (1779-1845) v díle *Commentaries on the Conflict of Laws* (1834). Mimo jiné byl Story také nejmladším soudcem Nejvyššího soudu Spojených států Amerických (*Supreme Court of the United States*). Story zdůraznil, že zákony nemohou působit mimo území státu, který je vydal s tím, že toto lze prolomit jen s ohledem na obecné a veřejné blaho. Tento názor byl staven na základě rovnosti a nezávislosti států, které mají možnost vydávat své zákony a žádný stát či národ by neměl svým právem ovlivňovat majetek, který se nachází mimo jeho vlastní území, nebo osoby s bydlištěm mimo jeho území. Uznání cizího práva přichází v úvahu jen je-li to užitečné pro obchod a mezinárodní styk.

Přesuneme-li se do Německa, narazíme na dva právníky, kteří svou prací posunuli mezinárodní právo soukromé dál a přispěli k překonání statutární teorie. Jedná se o Carla Geoga von Wächtera (1797-1880) a Friedricha Carla von Savignyho (1779-1861). Wächter odmítal statutární teorii a zastával názor, že má být použito práva domovského státu i v kolizních otázkách. Soud má při těchto sporech užít vnitrostátních norem určených pro řešení právních otázek s mezinárodním prvkem. Wächterova koncepce je založena na svrchované vůli zákonodárce, který je oprávněn upravit si kolizní normy samostatně. Savigny tvrdil, že základem mezinárodního práva soukromého není respektování suverenity státu, nýbrž respektování vůle stran. Není-li projev vůle stran, užije se právní řád státu, ve kterém má právní poměr sídlo. Sídlo právního poměru pak závisí na jeho charakteru jako např. bydliště dotčené osoby v osobních poměrech či věci podle místa, kde se nachází.

Na práci Wächtera navázala pozitivistická škola, jejíž představitelé odmítali mezinárodní pravidla a zastávali názor, že základem právní úpravy je vnitrostátní zákonodárství, jehož mezery má vyplňovat sám soud. Mezi zastánce této školy

⁹⁷ RŮŽIČKA, Květoslav, Bohumil POLÁČEK a Petr DOSTALÍK. 2019, op. cit., str. 21-28.

patřil např. německý právník Franz Kahn (1861-1904) či francouzský právník Etienne Bartina (1860-1948).

Na práci Savignyho, a to konkrétně na myšlenku o mezinárodním společenství, pak navazovala internacionalistická škola. Podle představitelů této školy je mezinárodní právo soukromé odvozeno z mezinárodního práva veřejného, ze kterého můžeme získat úplný systém kolizních norem. Mezi představitele internacionalistické školy řadíme německého autora Ernsta Zitelmana (1852-1923), francouzského právníka Antoine Pilleta (1857-1926) či italského právníka Pasquale Stanislao Mancini (1817-1888), který doplnil Savignyho myšlenku o mezinárodním společenství o princip národnosti. Podle tohoto principu by měly cizí státy povinnost užít právní řád dle státní příslušnosti osoby.

Ze začátku 20. století začíná docházet ke ztrátě významu existence mezinárodní pospolitosti a ochrany nabytých práv. Začíná být kladen důraz na ochranu národního práva. Tyto myšlenky můžeme najít v práci francouzského právníka Jeana-Paulina Niboyeta (1886-1952), který je představitelem tzv. národního realismu (*réalisme national*). Podle jeho názoru bylo k aplikaci zahraničního zákona třeba jeho částečné shody se zákonem francouzským.

V přibližně stejné době působení Niboyeta začíná posilovat pojetí mezinárodního práva soukromého jako vnitrostátního práva každého státu. K tomuto názoru se klonili právníci Arthur Nussbaum (1877-1964) či Martin Wolff (1872-1953).

Dalšími významnými evropskými právníky s vlivem na vývoj mezinárodního práva soukromého byli italové Giovanni Pacchioni (1867-1946) a Roberto Ago (1907-1995). Oba požadovali, aby byl každý případ aplikace zahraničního právního řádu řešen kolizní normou. Mezinárodní právo soukromé začalo být považováno za součást vnitrostátního práva.

Mezinárodní právo soukromé bylo předmětem prací také amerických právníků na přelomu 19. a 20. století. Mezi tyto právníky se řadili představitelé americké školy realistů Walter Wheeler Cook (1873-1943), Ernest Gustav Lorenzen (1876-1952) či Oliver Wendell Holmes Jr. (1841-1935). Mezi další americké právníky patřili Albert Armin Ehrenzweig (1906-1974), označovaný jako nový „Wächter“, či David F. Cavers (1903-1988).

3.1.5 Mezinárodní právo soukromé v Československu a ČR⁹⁸

Jelikož je tato práce zaměřena na právní úpravu podnikání cizinců v ČR, je vhodné do kapitoly s historickým vývojem zařadit i rozvoj mezinárodního práva soukromého na našem území. Nejvýraznější byl v oblasti mezinárodního práva soukromého Jan Krčmář (1877-1950). Krčmář toto právo přednášel na české právnické fakultě a také publikoval související díla. Další významnou osobností byl brněnský profesor Michal Arturovič Zimmermann (1887-1935), který publikoval učebnici mezinárodního práva soukromého.

Zásadním impulzem k publikační činnosti byla kodifikace odvětví mezinárodního práva soukromého vydáním zákona č. 41/1948 Sb., o mezinárodním a mezioblastním právu soukromém a o právním postavení cizinců v oboru práva soukromého. Právnímu postavení cizince v tomto zákoně a zákonech novějších se bude věnovat další část této práce. Jako významné osobnosti mezinárodního práva soukromého druhé poloviny 20. století můžeme zmínit Rudolfa Bystrického (1908-2001) či Zdeňka Kučeru (1928-2016). Ze současných autorů pak lze zmínit Moniku Pauknerovou, Magdalenu Pfeiffer, Květoslava Růžičku či Alexandra Bělohávků.

3.2 Cizinec

V této části je popsán vývoj institutu cizince a jeho právního postavení. Vývoj je členěn podle úpravy od ABGB po nynější úpravu v ZMPS. Úprava je samozřejmě různorodá, a proto budou vybrány části z těchto zákonů, které se cizinci a jeho postavení věnují.

3.2.1 ABGB

Prvním předpisem, kterému se tato část bude věnovat, je ABGB. V české právní praxi se setkáme spíše s označení obecný zákoník občanský. Tento zákoník byl vyhlášen dne 1. června 1811 císařským patentem č. 946/1811 Sb. z. s. Na území

⁹⁸ RŮŽIČKA, Květoslav, Bohumil POLÁČEK a Petr DOSTALÍK. 2019, op. cit., str. 28-29.

Česka platil do roku 1950 a jeho pracovněprávní část do roku 1966. ABGB je stále platný na území Lichtenštejnska a Rakouska.⁹⁹

V ABGB najdeme úpravu cizince a jeho postavení zejména v ustanoveních § 29 a § 33-37, která se přímo právům cizince věnují. Následovat budou tato ustanovení s poskytnutím stručného komentáře jejich obsahu.

1. V první řadě zákoník stanovil způsob nabývání rakouského (československého) státního občanství v § 29. Podmínkami zde bylo nastoupení veřejné služby; dovršení desetiletého nepřetržitého bydliště na území států s tím, že nebyl cizinec potrestán pro žádný zločin. Samotné nepřetržité fyzické pobývání osoby k získání občanství nepostačovalo, protože bylo třeba požádat o udělení občanství u příslušného úřadu. Stejně jako je tomu dnes, nebyl založen právní nárok na udělení státního občanství.¹⁰⁰
2. ABGB dále v ustanovení § 33 upravoval práva a povinnosti cizinců. Cizinci měli stejná občanská práva a povinnosti jako tuzemci, a to u práv, k jejichž požívání nebylo výslovně třeba státního občanství. Cizinci byli tedy ve většině práv a povinností postaveni ne roveň občanům. Plné požívání občanských práv se nabývalo až nabytím státního občanství dle předchozího bodu. V § 33 byla také zmíněna podmínka recipacity, kdy musel v pochybných případech cizinec dokázat, že je se zdejšími státními občany zacházeno v jeho zemi stejně, jako se státními občany země jeho původu. V případě, že taková recipacita nebyla, použily naše soudy tzv. *retorse*, kterou se rozumí takový postup, při kterém je cizinci odejmuto oprávnění, jež cizí stát odpírá našim státním příslušníkům.¹⁰¹ Určitou podobnost úpravy recipacity můžeme spatřit v § 26 odst. ZMPS.
3. Co se týče způsobilosti cizinců k právním jednáním, to bylo upraveno § 34 ABGB, který stanovil, že osobní způsobilost cizince k právním jednáním má být posouzena dle zákonů platných v místě jeho bydliště či místa jeho narození jako poddaného. Jedná se o tzv. hraniční normu, která se však neužije je-li pro jednotlivé případy zákonem nařízeno něco jiného. Výklad tohoto ustanovení byl od počátku sporný, neboť nebylo zcela jasné, zda je

⁹⁹ IURIDICTUM. Všeobecný zákoník občanský. In: *iuridictum.pecina.cz*. [online]. [cit. 2023-3-24]. Dostupné z: https://iuridictum.pecina.cz/w/Všeobecný_zákoník_občanský.

¹⁰⁰ Viz. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20.04.2005, sp.zn. 4 Ads 66/2004-46. [cit. 2023-3-24]. Dostupné z: www.nssoud.cz.

¹⁰¹ RŮŽIČKA, Květoslav, Bohumil POLÁČEK a Petr DOSTALÍK. 2019, op. cit., str. 37.

rozhodující státní příslušnost na straně jedné či bydliště nebo narození na straně druhé. Jako správný výklad je považováno, že je rozhodující státní příslušnost a bydliště nebo narození jsou opěrnými body, kterých se užije v pochybnostech.¹⁰²

4. Jednání cizince v tuzemsku upravoval § 35 ABGB, a to konkrétně jednání, jímž cizinec propůjčil jiným osobám práva, aniž je vzájemně zavazovala. Taková jednání byla posuzována buď přímo podle ABGB či podle zákona, kterému byl cizinec jako poddaný podřízen. Výběr pak záležel na tom, který z těchto dvou zákonů, platnosti jednání více přál.
5. Vzájemně zavazující jednání bylo upraveno v § 36 ABGB. Dle tohoto ustanovení, sjednal-li cizinec se státním občanem vzájemně zavazující jednání, posuzovalo se dle ABGB. Bylo-li takové jednání sjednáno mezi cizinci užilo se ABGB jen v případě, že se neprokázalo, že při sjednání bylo hleděno k jinému právu. Smlouvy, které v cizině uzavřel tuzemec se pak posuzovaly dle zákona platného v místě, kde byly smlouvy uzavřeny.¹⁰³
6. § 37 ABGB pak upravoval jednání cizince v cizině. Taková jednání mezi cizinci či poddanými jiného státu byla posuzována dle zákonů místa, kde bylo jednání uzavřeno. Toto neplatilo v případě, že si strany sjednali použití jiného právního řádu.

3.2.2 Zákon č. 41/1948 Sb., o mezinárodním a mezioblastním právu soukromém a o právním postavení cizinců v oboru práva soukromého

Dalším zkoumaným předpisem v této části bude zákon č. 41/1948 Sb. (dále jen „MMPS“), který výslovně upravoval mezinárodní a mezioblastní právo soukromé. Mezioblastním právem soukromým se pak rozuměl poměr práva platného v zemích Česka a Moravskoslezska k právu platnému na Slovensku. Dále se tento zákon také věnoval právnímu postavení cizinců v oboru práva soukromého. Níže budou opět popsána vybraná ustanovení dotýkající se právního postavení cizinců. První tři body se týkají státní příslušnosti a poslední právům a povinnostem cizince.

1. V první řadě je v § 50 MMPS stanoveno jako rozhodující státní občanství československé v případech, kdy je osoba československým občanem a

¹⁰² RŮŽIČKA, Květoslav, Bohumil POLÁČEK a Petr DOSTALÍK. 2019, op. cit., str. 37-38.

¹⁰³ Tamtéž, str. 39.

zároveň na něj jako na svého státního příslušníka hledí jiný stát. Takovou úpravu lze nalézt jak v ZMPSP, tak ZMPS. Z takové úpravy je jasná snaha chránit své vlastní státní příslušníky a jejich práva.

2. Následující § 51 MMPS se vypořádává s vícenásobnou státní příslušností. V případech, kdy je osoba státním příslušníkem několika cizích států, je rozhodná státní příslušnost nabytá naposled. Opět najdeme obdobnou úpravu vícenásobné státní příslušnosti jak v ZMPSP, tak v ZMPS.
3. MMPS pamatoval i na neurčitou státní příslušnost, kdy dle § 52 mají být osoby, které nejsou státním příslušníkem žádného státu nebo jsou příslušníky několika cizích států a nelze zjistit jaké příslušnosti nabyly naposled posuzování tak, jako by byli příslušníky státu, na jehož území mají bydliště či trvalý pobyt. Nelze-li takový stát najít, užije se práva československého. Toto ustanovení se v případech vícenásobné státní příslušnosti dotýká i osob dle § 51 MMPS, u kterých nelze zjistit poslední nabytou státní příslušnost.
4. Jako poslední a nejzásadnější bude v této části popsána úprava práv a povinností cizinců v § 55 MMPS. Podle tohoto ustanovení mají cizinci v oboru práva soukromého stejná práva a stejné povinnosti jako státní občané českoslovenští. Opět se nám zde objevuje podmínka recipacity, kdy je k takovému postavení cizince třeba stejného zacházení s československým státním občanem jako se státním občanem v zemi původu cizince.

3.2.3 ZMPSP

Po popsání právního postavení cizince a přístupu ke státní příslušnosti v MMPS se dostáváme k úpravě v ZMPSP. Tento zákon byl sice účinný již od roku 1964, ale nahrazen byl v roce 2014 účinností ZMPS. ZMPSP upravoval postavení cizinců, vícenásobnou či neurčitou státní příslušnost a také postavení cizinců v řízení. Tato ustanovení budou opět stručně popsána níže.

1. Práva a povinnosti cizinců a zahraničních právnických osob upravoval § 32 ZMPSP, který stanovil, že cizinci mají v oblasti svých osobních a majetkových práv stejná práva a povinnosti jako státní občané českoslovenští. Opět se nám zde nachází podmínka recipacity, do které je však vloženo ministerstvo zahraničních věcí, které může v případě

nedodržování reciprocit rozhodnout o nepoužití ustanovení o stejném postavení cizinců s československými občany. Co se týče zahraničních právnických osob, pro ty bylo ustanovení použito obdobně.

2. Vedle právního postavení cizinců je třeba také upravit vícenásobnou či neurčitou státní příslušnost. Takovou úpravu najdeme v § 33, podle kterého je pro československého občana s další státní příslušností rozhodné státní občanství československé. V případě více státních příslušností, kdy ani jedna není státní příslušnost československá je rozhodná státní příslušnost nabytá naposled. Neurčitá státní příslušnost je řešena tak, že se na osobu bez státní příslušnosti hledí jako na příslušníka státu, na jehož území má bydliště či pobyt. Nelze-li ani jedno zjistit, postupuje se, jako by šlo o československého občana.
3. ZMPSP nově upravoval postavení cizinců v řízení. Dle § 49 se procesní způsobilost cizince měla řídit právem státu, jehož je příslušníkem. Postačilo, ale aby měl procesní způsobilost podle československého práva.
4. § 50 ZMPSP zaručoval cizincům nárok na osvobození od soudních poplatků a záloh a na bezplatného zástupce k ochraně jejich zájmu. Vše ale opět podmíněno reciprocitou.
5. § 51 ZMPSP pak upravoval jistotu, jejíž složení ukládal cizinci soud na návrh odpůrce ve věcech, ve kterých se cizinec domáhal rozhodnutí o majetkovém právu. V případě, že ke složení jistoty ve stanovené lhůtě nedošlo, soud řízení zastavil. Jistotu však nebylo dle předmětného ustanovení třeba složit v několika případech. Například šlo o situace, kdy stát jehož byl cizinec státním příslušníkem takové jistoty v podobném případě nežádal po československém občanu či měl návrhovat (cizinec) v Československé socialistické republice nemovitý majetek v ceně dostačující k úhradě nákladu, které odpůrci v řízení vzniknou.

3.2.4 ZMPS

Jako poslední bude v této části pojednáno o ZMPS, tedy zákona, který byl společně s NOZ či ZOK součástí tzv. rekodifikace soukromého práva. Jelikož se jedná o nyní účinný zákon, lze tuto část považovat za nejzásadnější. Stejně jako u předchozích zákonů budou v této části popsána ustanovení upravující postavení cizince a zahraniční osoby. Záměrně jsou v této části vypuštěny ustanovení o

vícenásobné nebo neurčité státní příslušnosti, které se tato práce věnuje v části vymežující pojmy cizince a zahraniční osoby v ZMPS (kap. 2.3.5.1) a způsobilosti cizince být rozhodcem.

1. ZMPS upravuje postavení cizinců a zahraniční osob v řízení obdobně jako jeho předchůdce. Způsobilost cizince být účastníkem řízení a jeho procesní způsobilost se dle § 9 ZMPS řídí právním řádem státu, ve kterém má cizinec obvyklý pobyt. U právnických osob se způsobilost být účastníkem řízení a procesní způsobilost řídí právním řádem státu, ve kterém tato právnická osoba vznikla. U fyzických i právnických osob postačí, když jsou způsobilé podle českého právního řádu. Pro uvedenou způsobilost se dle důvodové zprávy k ZMPS vychází ze stejných kritérií jako při způsobilosti mít práva a povinnosti a způsobilost k právním jednáním.
2. Následující ustanovení § 11 ZMPS stanoví pro cizince stejné podmínky nároku na osvobození od soudních poplatků a záloh a na ustanovení bezplatného zástupce k ochraně svých zájmů jako mají státní občané ČR. Nárok je opět podmíněn reciprocitou, jak tomu bylo v ZMPSP s tím, že tato podmínka neplatí pro občany členských států EU a států Evropského hospodářského prostoru.
3. Stejně jako tomu bylo u předchozího zákona upravuje ZMPS jistotu na náklady řízení, a to konkrétně v § 11. Cizinci s obvyklým pobytem v cizině a zahraniční právnické osoby v případě, že se domáhají rozhodnutí o majetkovém právu, může soud na návrh žalovaného uložit povinnost složit jistinu na náklady řízení. V případě, že ke složení jistoty ve stanovené lhůtě nedojde, soud řízení zastaví. Dle předmětného ustanovení ale složení jistoty nelze uložit např. má-li žalobce v ČR nemovitou věc v ceně dostačující k úhradě nákladů, které žalovanému řízením vzniknou, ve státě, jehož je žalobce občanem se v obdobných případech složení jistoty po českých občanech či právnických osobách nežádá nebo je návrh na zahájení řízení vyřizován platebním rozkazem ve smyslu § 172 a násl. zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. Jistota se také neukládá občanům členských států EU a států Evropského hospodářského prostoru.
4. Pojmu cizince a zahraniční osoby byl věnován dostatečný prostor v kapitole vymežující vybrané pojmy, a proto zde pouze stručně. Zásadní ustanovení je v této věci v § 26 ZMPS, který kromě vymezení pojmu cizince a zahraniční právnické osoby stanoví pro tyto stejná práva a stejné povinnosti

v oblasti svých osobních a majetkových práv jako mají státní občané ČR a české právnické osoby. Dále je opět upravena reciprocita, která když není dodržena, tak se ustanovení o rovném postavení cizinců a zahraničních právnických osob se státními občany ČR a českými právnickými osobami neužije.

5. Následující § 27 ZMPS upravuje podnikání cizinců a zahraničních právnických osob. Toto ustanovení bylo do kodifikace mezinárodního práva soukromého zařazeno až s příchodem ZMPS a je úplným základem pro tuto práci. Samotný obsah ustanovení postavení cizinců a zahraničních osob při podnikání v ČR neupravuje, nýbrž odkazuje na jiné právní předpisy. Těmito právními předpisy se rozumí ZoZ, ŽZ, zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon a zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce.

3.3 Cizinecký zákon

Třetí a poslední část kapitoly o historickém vývoji pojednává o Cizineckém zákoně a jeho předchůdcích z let 1949, 1965 a 1992. Úprava pobytu cizinců v těchto zákonech je stručně popsána a porovnána. Dále bude v této části nyní účinný Cizinecký zákon zhodnocen a popsán ideální směr vývoje kodifikace cizineckého práva.

3.3.1 Zákon č. 52/1949 Sb., o hlášení obyvatelstva a o povolování pobytu cizincům

Jako první bude v této části popsán zákon z roku 1949, který upravoval hlášení obyvatelstva a povolování pobytu cizinců. Tento zákon byl tedy rozdělen do dvou částí. První část upravovala hlášení pobytu ohlašovacímu orgánu, kterým byl dle § 2 tohoto zákona národní výbor. Ohlašovací povinnost vznikala osobám ubytovatelům či provozovatelům ubytovacích zařízení. Ubytovatelem se pak rozuměl dle § 7 tohoto zákona vlastník budovy či pozemku u nájemníků a nájemník či uživatel bytu u podnájemníků. Předmětný zákon také obsahoval povinnost odhlášení osob zemřelých v § 6, která vznikla ubytovateli či osobě, která obstarala pohřeb.

Druhá část tohoto zákona pak řešila povolování pobytu cizinců, které zatím nebylo upraveno vlastním právním předpisem. Zásadním byl pro tento zákon a pro účely této práce § 20, který definoval pojem cizince. Tím se rozuměla každá osoba, která nemohla prokázat, že je občanem Československé republiky. Cizinci se mohli zdržovat na území Československé republiky jen v případě, že jim bylo uděleno povolení k pobytu, na které však nebyl právní nárok. Co se týče náležitostí žádosti na povolení pobytu, tak ty byly upraveny prováděcím předpisem, a to konkrétně vyhláškou č. 621/1949 Ú.1., o jednorázovém hlášení trvalého pobytu cizinců. O této žádosti pak rozhodoval krajský národní výbor na dobu maximálně 2 let. Dále tento zákon upravoval i odnětí povolení k pobytu, které prováděl opět krajský národní výbor.

3.3.2 Zákon č. 68/1965 Sb., o pobytu cizinců na území ČSSR

Následující zákon z roku 1965 nahradil druhou část zákona v předchozím bodě, ale celý ho nezrušil. Zákon z roku 1949 platil až do roku 1983, ale nadále upravoval pouze hlášení obyvatelstva. Zákon z roku 1965 čítal pouze 9 § a v dnešní době by byl nepoužitelný. Definice pojmu cizince již neměla samostatný §, nýbrž byla zvláštěně zakomponována do ustanovení o vstupu na území Československé socialistické republiky. Cizinec byl opět definován jako každý, kdo není občanem Československé socialistické republiky. Podle tohoto zákona měl cizinec možnost vstoupit na území Československé socialistické republiky a zdržovat se na něm jen s cestovním dokladem opatřeným československým vízem, které udělovalo ministerstvo zahraničních věcí, ministerstvo vnitra a jiné zmocněné orgány. Rozložení pravomoci vydávat víza lze považovat za matoucí. Po uplynutí platnosti víza se mohl cizinec na území Československé socialistické republiky zdržovat jen s povolením pobytu, které udělovaly orgány zmocněné ministerstvem vnitra a opět na něj, jako u předchozího zákona, nebyl právní nárok.

Zákon z roku 1965 také dále upravoval zákaz pobytu v § 3. O zákazu pobytu rozhodovaly orgány zmocněné ministerstvem vnitra, a to u cizinců, jejichž pobyt na území Československé socialistické republiky nebyl žádoucí. Takové ustanovení bylo v době účinnosti tohoto zákona pravděpodobně vykládáno velice účelově.

Co se týče povinností cizinců při pobytu na území Československé socialistické republiky, ty byly upraveny v § 4 a 5 zákona z roku 1965. Konkrétně šlo o povinnost hlásit počátek, změnu a ukončení pobytu na území Československé

socialistické republiky příslušnému orgánu ministerstva vnitra a povinnost dodržovat československé zákony a ostatní předpisy.

3.3.3 Zákon č. 123/1992 Sb., o pobytu cizinců na území ČSFR

Změna režimu na území Československa s sebou přinesla i nutnost vydání nových předpisů. Jedním takovým byl i zákon o pobytu cizinců na území ČSFR z roku 1992. Jde o propracovanější zákon, který ale platil jen přibližně 7 let, než byl nahrazen nyní účinným Cizineckým zákonem, který bude popsán v dalším bodě.

Samotný zákon z roku 1992 je členěn do sedmi částí a jde o členění v celku přehledné. První část je věnována základním ustanovením, jako je účel a působnost zákona s vymezením pojmu cizince. Cizincem se dle tohoto zákona rozumí každý, kdo není českým či slovenským občanem. Vstup a pobyt cizince na území ČSFR byl podmíněn opatřením víza. V druhé části zákona z roku 1992 byly rozlišeny tři typy pobytů, a to krátkodobý, dlouhodobý a trvalý. Krátkodobý pobyt trval nejdéle 180 dnů. Dlouhodobý pobyt měl být povolen na dobu potřebnou k dosažení jeho účelu, nejdéle však na dobu jednoho roku. Krátkodobý i dlouhodobý pobyt šlo prodloužit na žádost cizince u federálního ministerstva vnitra. Co se týče trvalého pobytu, k tomu bylo povolení udělováno zejména za účelem sloučení rodiny, kdy měl cizinec rodinné vazby s osobou s trvalým pobytem na území ČSFR. Mezi další důvody pro udělení oprávnění trvale pobývat na území ČSFR patřily humanitární případy či zahraničně politický zájem ČSFR. Posouzení zmíněných humanitárních důvodů pak spadalo do pravomoci správních orgánů v rámci správního uvážení.¹⁰⁴

Zákon z roku 1992 dále upravoval skončení pobytu na území ČSFR. V této části bylo upraveno povolení k vycestování z území ČSFR do zahraničí po skončení dlouhodobého či trvalého pobytu. Udělení tohoto povolení mohlo být odepřeno cizinci proti kterému bylo v ČSFR např. vedeno trestní stíhání. Jako další upravoval tento zákon zákaz pobytu, který mohl být udělen cizinci, který se např. v zahraničí dopustil jednání v ČSFR považovaného za zvlášť závažný trestný čin ve smyslu § 41 odst. 2 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon. Zákon z roku 1992 se také věnoval problematice vyhoštění, o kterém dle tohoto zákona rozhodovalo federální ministerstvo vnitra. K tomuto se vážou překážky vyhoštění upravené v § 18 tohoto zákona, které stanovily nemožnost vyhoštění osoby do státu, kde by mohl být

¹⁰⁴ Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 11.02.1999, sp.zn. III.ÚS 534/98. [cit. 2023-3-24]. Dostupné z: nalus.usoud.cz.

ohrožen jeho život, svoboda nebo by mu hrozil trest smrti. Toto ustanovení lze považovat za dobrý posun ve smyslu ochrany jednotlivců a jejich základních práv a svobod.

Co se týče dalších bodů, které zákon z roku 1992 upravoval, tak těmi byly hlášení a evidence pobytu cizinců, jejich povinnosti a nově také přestupky. Cizinec měl povinnost do tří pracovních dnů ode dne vstupu na území ČSFR ohlásit federálnímu ministerstvu vnitřní věci počátek, místo a předpokládanou dobu svého krátkého pobytu. U cizinců s dlouhodobým či trvalým pobytem se postupovalo stejně jako u občanů ČSFR, a to dle zákona č. 135/1982 Sb., o hlášení a evidenci pobytu občanů. Byl-li cizinec ubytován v ubytovacím zařízení, hlásil tuto skutečnost federálnímu ministerstvu vnitřní věci provozovatel daného zařízení. Zákon z roku 1992, stejně jako jeho předchůdce obsahoval ustanovení o povinnosti cizince dodržovat zákony a ostatní obecně závazné právní předpisy platné na území ČSFR. Mezi další povinnosti pak patřilo uvádění pravdivých a úplných údajů v žádostech či hlášení ztráty nebo odcizení dokladu o udělení víza nebo průkazu povolení k pobytu. Poslední a novou oblastí, kterou cizinecký zákon z roku 1992 upravoval byly přestupky, a to např. neoprávněný pobyt na území ČSFR či maření výkonu rozhodnutí o zákazu pobytu nebo vyhoštění. Na přestupky a jejich projednávání se pak užíval zákon ČNR č. 200/1990 Sb., o přestupcích.

3.3.4 Cizinecký zákon

Po charakterizování předchozích a již neplatných cizineckých zákonů je žádoucí popsat i Cizinecký zákon nynější. Cizinecký zákon je účinný již bezmála 24 let a byl mnohokrát novelizován (celkem 65krát). Dlouhé roky je očekávána rekonstrukce Cizineckého zákona, která by poskytla právní úpravu přehlednější a uživatelsky přívětivější.¹⁰⁵ Pokusy o takovou rekonstrukci se bohužel neseťkaly s přijetím ze strany odborné i laické veřejnosti a z toho důvodu se musíme řídit zastaralou právní úpravou. Cizinecký zákon je výrazně delší, než byli jeho předchůdci, a proto budou v této části popsány jen vybrané části tohoto zákona.

Co se týče vymezení pojmu cizinec dle Cizineckého zákona, tak tomu se tato práce věnuje v kap. 2.3.1. Cizinecký zákon tedy dále upravuje vstup na území

¹⁰⁵ Viz. ČIŽINSKÝ, Pavel, op. cit., str. 36 a 39.

ČR včetně jeho odepření, požadovaných prostředků k pobytu a vymezení rodinných příslušníků občana EU a občana Spojeného království.

Za nejzásadnější část Cizineckého zákona lze považovat hlavu 3. a 4. upravující přechodný a trvalý pobyt na území ČR. Přechodně může cizinec na území pobývat v případě, že je mu to v rámci hraniční kontroly povoleno, nebyla-li taková kontrola vůbec prováděna nebo narodí-li se cizinec za určitých podmínek na území ČR. Cizinec má možnost na území ČR pobývat přechodně bez víza, na základě krátkodobého víza či víza dlouhodobého překračujícího 90 dnů. Bez víza je pobyt umožněn zejména občanům EU. Využití krátkodobého víza je pak použitelné např. za účelem sezónního zaměstnání.¹⁰⁶

Přechodný pobyt dlouhodobého charakteru se dělí na tři typy. První typ se váže na dlouhodobé vízum vydávané cizincům, jejichž pobyt má být delší než tři měsíce. Samotné vízum je udělováno na dobu pobytu na území ČR maximálně jednoho roku. Náležitosti žádosti o udělení víza k pobytu nad 90 dnů jsou upraveny v § 31 Cizineckého zákona, ve kterém nalezneme i zmínku o žádosti za účelem podnikání.

Druhým typem je přechodný pobyt na území na diplomatické či zvláštní vízum. Diplomatičké i zvláštní vízum slouží k pobytu nad 90 dnů a slouží cizincům požívajícím příslušných výsad a imunit. Rozhodování o neplatnosti v případě těchto typů víz spadá do pravomoci Ministerstva zahraničnických věcí.

Třetím a posledním typem je přechodný pobyt na území na základě povolení k dlouhodobému pobytu. Takové povolení slouží cizincům, kteří hodlají přechodně pobývat na území ČR po dobu delší než 1 rok. Mezi účely dlouhodobého pobytu se řadí společné soužití rodiny na území, studium na území, ochrana na území, vědecký výzkum, investování a strpění pobytu na území.

Cizinci jsou oprávněni pobývat na území ČR v rámci tzv. trvalého pobytu. Povolení k trvalému pobytu se vydává cizinci, který pobýval na území ČR ke dni podání žádosti nepřetržitě minimálně 5 let. Podmínka nepřetržitého pobytu odpadá v případech vymezených § 66 Cizineckého zákona. Mezi tyto případy se řadí např. byl-li cizinec v minulosti státním občanem ČR či je-li cizinec manželem azyllanta a jejich manželství vzniklo před vstupem azyllanta na území. Cizinci, kterým je trvalý pobyt povolen pak mají možnost na území ČR podnikat. O typech pobytů se zaměřením na podnikání práce pojednává v následující kapitole (kap. 4.1.1).

¹⁰⁶ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/36/EU, ze dne 26. února 2014, o podmínkách vstupu a pobytu státních příslušníků třetích zemí za účelem zaměstnání jako sezónní pracovníci.

Mezi další oblasti upravované Cizineckým zákonem patří zejména zaměstnávání cizinců. Může jít o standartní či agenturní zaměstnávání. K tomuto je dobré zmínit institut tzv. modré karty pro cizince, kteří mají být zaměstnání na pracovní pozici vyžadující vysokou kvalifikaci. Cizinecký zákon také dále upravuje povinnosti cizince, jež jsou výrazně rozšířeny, než jak tomu bylo u cizineckého zákona z roku 1992. Dále jsou ve stejné části upraveny nově i povinnosti soudu, ústavu pro výkon zabezpečovací detence, vazební věznice a věznice, povinnosti orgánů státní správy a povinnosti jiných osob, jako např. osoby, která nalezne průkaz trvalého pobytu. V Cizineckém zákoně, stejně jako tomu bylo v předchozích úpravách, nalezneme ustanovení o přestupcích, které jsou nově rozšířeny o přestupky právnických a podnikajících fyzických osob.

3.3.4.1 Úvahy de lege ferenda

V této části bude pojednáno o úvahách, jakým směrem by se měla úprava Cizineckého zákona ubírat. Zprvu je nutné zdůraznit nutnost rekodifikace Cizineckého zákona. Jedná se o starý zákon, který byl přijat ještě před vstupem ČR do EU a s tím souvisejícími novelami se stal velice nepřehledným a zvláště strukturovaným. Přehlednost a správná struktura je v právních předpisech vždy žádoucí. Konkrétní body, které je třeba v Cizineckém zákoně změnit budou popsány níže. Inspirace pro takové změny pak pochází z obdobné zahraniční úpravy.

První návrh se týká formální stránky zákona, kdy lze považovat za žádoucí vytvoření jednoho ustanovení vymezujícího pojmy jako je cizinec, občan EU, rodinný příslušník a občan třetí krajiny. Vyjma definice pojmu občana třetí krajiny, všechny uvedené pojmy nynější Cizinecký zákon obsahuje, ale na odlišných místech. To by se mělo napravit vytvořením ustanovení podobného § 2 slovenského zákona č. 404/2011 S.z., o pobytu cizinců (dále jen „slovenský cizinecký zákon“). Předpisem, kterým by se český zákonodárce měl v této věci také určitě inspirovat je německý zákon o pobytu cizinců vyhlášený ve Spolkové sbírce zákonů I, s. 162 (dále jen „německý cizinecký zákon“). Německý cizinecký zákon základní pojmy vymezuje ustanovením § 2, který je velice propracovaný a přehledný.

Druhý návrh úzce souvisí s předchozím bodem. Jde o občana EU, který je zahrnut do § 1 odst. 2 Cizineckého zákona, který vymezuje pojem cizince. Podíváme-li se do dvou výše zmíněných zahraničních předpisů, takovou

nadbytečnou úpravu nenalezneme. Dle slovenského cizineckého zákona se cizincem rozumí: „každý, kdo není státním občanem Slovenské republiky“¹⁰⁷¹⁰⁸ a dle německého zákona pak: „každý, kdo není Němcem ve smyslu článku 116 odst. 1 Základního zákona (Grundgesetz)“.¹⁰⁹¹¹⁰ Při tvorbě nového ustanovení Cizineckého zákona, které by vymezovalo pojem cizince, by se zákonodárce měl tedy inspirovat dvěma zmíněnými zahraničními předpisy. Na takovou změnu by pak mělo navazovat vynětí občanů EU z působnosti Cizineckého zákona, tak jak je tomu v Německu dle § 1 odst. 2 písm. 1 německého cizineckého zákona. Důvodem pro tyto změny je rovné postavení tuzemců s občany EU, které vychází z úpravy jednotného vnitřního trhu EU.

Třetím a posledním návrhem na změnu Cizineckého zákona je zakomponování ustanovení o podnikání cizinců a pobytu za účelem podnikání. Zmínky o podnikání se nachází na mnoha místech nynějšího Cizineckého zákona, ale opět neexistuje ustanovení, které by se podnikání cizinců přímo věnovalo. K inspiraci by opět mohla sloužit výše uvedená zahraniční právní úprava. Slovenský cizinecký zákon v § 22 upravuje přechodný pobyt za účelem podnikání, který je státnímu příslušníkovi třetí země udělován v případě, že na území Slovenské republiky podniká nebo má v plánu podnikat nebo jedná nebo má v plánu jednat jménem společnosti nebo družstva a není v pracovním poměru. Český Cizinecký zákon také upravuje účely pro pobyt cizinců, ale účelu podnikání v něm samostatná část věnována není. Co se týče německého cizineckého zákona, ten neupravuje pojem podnikání, nýbrž samostatnou výdělečnou činnost (*Selbständige Tätigkeit*) v § 21. Dle tohoto ustanovení může být cizinci uděleno povolení k přechodnému pobytu za účelem samostatné výdělečné činnosti, pokud k tomu existuje hospodářský zájem či regionální potřeba, očekává se, že bude tato činnost mít pozitivní účinky na hospodářství a k realizaci podnikatelského záměru disponuje cizinec osobním kapitálem či úvěrovým závazkem. Tyto podmínky jsou pak posuzovány se zaměřením na životaschopnost podnikatelského záměru, podnikatelské zkušenosti cizince, výši kapitálových investic, dopady na zaměstnanost a přínos pro inovace a výzkum. Samotnou žádost pak posuzují příslušné orgány v místě plánovaného podnikání, kterými jsou živnostenské a

¹⁰⁷ § 2 odst. 2 slovenského cizineckého zákona.

¹⁰⁸ Úprava nabývání státního občanství Slovenské republiky v ustanovení § 2 až 8b zákona č. 40/1993 S.z., o státním občanství slovenské republiky.

¹⁰⁹ § 2 odst. 1 německého cizineckého zákona.

¹¹⁰ Němcem se dle čl. 116 odst. 1 Základního zákona (Grundgesetz) rozumí osoba s německým státním občanstvím.

průmyslové úřady, zastupitelské orgány profesních komor a příslušné orgány do jejichž pravomoci spadá přijímání do příslušného povolání. Povolení k dočasnému pobytu za účelem podnikání je možné také udělit v případě, kdy se na základě dohod dle mezinárodního práva uplatňují zvláštní výsady na základě reciprocity. Obecně pak také platí, že cizincům starším 45 let je povolení k přechodnému pobytu udělováno jen jsou-li odpovídajícím způsobem zajištěni na stáří.

Nynější Cizinecký zákon je velice nedostačující a je třeba jej nahradit novým předpisem, který bude odpovídat potřebám současnosti. Mimo tři výše uvedené je v Cizineckém zákoně mnoho dalších nedostatků, které je třeba napravit a přizpůsobit. Tato změna je jak v zájmu nás občanů ČR, tak zejména cizinců, kteří mají zájem v ČR podnikat. V současnosti probíhající masová emigrace z Ukrajiny v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na jejím území je jedním z dalších důvodů pro změnu Cizineckého zákona, kdy je naším úkolem vytvářet v ČR takové podmínky, které podnikání cizincům na našem území co nejvíce usnadní.

4 PODNIKÁNÍ CIZINCŮ V ČR

Tato část pojednává o samotném podnikání cizinců a zahraničních osob na území ČR. Základem je pro podnikání cizinců jejich připuštění na území státu, které neplyne z obecného mezinárodního práva a stát si může volně stanovit podmínky pro vstup cizinců na své území.¹¹¹ Cizinci musí dodržovat vnitrostátní předpisy, jako je u nás např. Cizinecký zákon, který stanoví podmínky pro vstup a pobyt na území ČR.

Obecně lze říci, že pro podnikání zahraniční fyzický či právnických osob je rozhodným právní řád státu, na jehož území bude podnikatelská činnost vyvíjena. Z toho nám vyplývá, že cizinci a zahraniční osoby musí splňovat podmínky, které jim stanoví český právní řád.¹¹² V následující části budou popsány podmínky podnikání cizinců a zahraničních právnických osob v ČR, a to se zaměřením na podmínky plynoucí z právních předpisů věnujících se jednotlivým podobám podnikání a podmínky týkající se víz a povolení k trvalému či přechodnému pobytu obsažené v Cizineckém zákoně.

Po popsání podmínek, které musí cizinci splnit, bude tato kapitola pojednávat i o jednotlivých právních formách či podobách podnikání, které mohou cizinci či zahraniční osoby zvolit. Konkrétně bude charakterizováno živnostenské podnikání, účast na podnikání prostřednictvím závazkového poměru, účast v české právnické osobě, přemístění zahraniční právnické osoby do ČR, evropskou společnost, odštěpený závod a v neposlední řadě tzv. joint ventures. Volba formy podnikání pak vždy záleží na konkrétní fyzické či právnické osobě a jejich podnikatelském plánu.

¹¹¹ ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*. 5., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-506-7. str. 146.

¹¹² PFEIFFER, Magdalena, Monika PAUKNEROVÁ a Květoslav RŮŽIČKA. *Mezinárodní obchodní právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-764-1. str. 88.

4.1 Podmínky podnikání cizinců v ČR

V první řadě je na místě uvést, že pro podnikání zahraničních fyzických osob je základem jejich legální pobyt na území ČR. Podmínky udělení povolení k pobytu upravuje Cizinecký zákon, kdy je stanoven jednodušší režim pro občany EU, zemí Evropského hospodářského prostoru a Švýcarska než pro občany třetích zemí.¹¹³ Níže jsou popsány podmínky pobytu cizinců a následně podmínky, které stanoví právní předpisy upravující konkrétní typy podnikání.

4.1.1 Podmínky pobytu

4.1.1.1 Občan EU a jeho rodinný příslušník

Cizinecký zákon stanoví, že: „*Cizinec může pobývat na území přechodně bez víza, je-li občanem EU.*“¹¹⁴ Pod pojmem občan EU se zde rozumí také jeho rodinný příslušník a občan státu Evropského hospodářského prostoru. Občan EU je tedy oprávněn na základě cestovního průkazu či jiného dokladu totožnosti v ČR pobývat po libovolně dlouhou dobu. Jediná povinnost, kterou občan EU má, je ohlašovací povinnost v případech, kdy má jeho pobyt překročit dobu 30 dnů. Tuto informaci je občan EU povinen ohlásit na policii ve lhůtě 30 dnů od vstupu na území ČR.¹¹⁵ Tato povinnost se nevztahuje na děti mladší 15 let a cizince, za které tuto povinnost splnil ubytovatel, jakým je např. hotel.¹¹⁶

V případě, že občan EU neohrozil bezpečnost státu nebo závažným způsobem nenarušil veřejný pořádek a má zájem na území ČR pobývat déle než tři měsíce, je oprávněn požádat o vydání potvrzení o přechodném pobytu. Jedná se o oprávnění, na které má občan EU právní nárok. V případě, že by občan EU chtěl na území ČR vyvíjet samostatnou výdělečnou činnost, je potvrzení o přechodném pobytu úplným základem. Registrovat se lze za určitým účelem, ale povinnost účel uvést není. Samotné potvrzení o přechodném pobytu občana EU na území ČR se

¹¹³ PFEIFFER, Magdalena, Monika PAUKNEROVÁ a Květoslav RŮŽIČKA. *Mezinárodní obchodní právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-764-1. str. 91.

¹¹⁴ § 18 Cizineckého zákona.

¹¹⁵ § 93 odst. 2 Cizineckého zákona.

¹¹⁶ ČIŽINSKÝ, Pavel, op. cit., str. 119.

vydává ve správním řízení ve smyslu § 9 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, kdy příslušným správním orgánem je v tomto případě Ministerstvo vnitra. K žádosti o vydání osvědčení a registraci pak musí občan EU předložit cestovní doklad, fotografii, doklad o zajištění ubytování na území a doklad o zdravotním pojištění. Doklad o zdravotním pojištění není vyžadován v případě, že účelem pobytu je zaměstnání, podnikání či jiná výdělečná činnost.¹¹⁷ Požadavek na doložení platného dokladu o zdravotním pojištění vychází nejen z Cizineckého zákona, ale i ze Směrnice o volném pohybu.¹¹⁸ Samotný požadavek slouží k zamezení rizika, aby se příslušný cizinec nestal nepřiměřenou zátěží pro systém sociální pomoci hostitelského státu.¹¹⁹ Co se týče cestovního dokladu je nezbytné předložit jeho originál, neboť jen v případě originálu může správní orgán snadno ověřit pravost a úplnost dokladu.¹²⁰

Na rozdíl od občana EU má jeho rodinný příslušník povinnost požádat o vydání povolení k přechodnému pobytu, pokud hodlá na území ČR pobývat déle než 3 měsíce. K výše uvedeným náležitostem žádosti rodinnému příslušníku občana EU je připojena povinnost předložit doklad potvrzující jeho vztah k občanu EU.¹²¹

Mimo přechodný pobyt může občan EU a jeho rodinný příslušník požádat o povolení k trvalému pobytu. Občan EU může o povolení k trvalému pobytu požádat zejména po 5 letech nepřetržitého přechodného pobytu na území. Povolení k trvalému pobytu může být vydáno hned, když o něj občan EU žádá z humanitárních či jiných důvodů hodných zvláštního zřetele.¹²² U rodinných příslušníků občana EU je povolení vydáváno taktéž po 5 letech jeho nepřetržitého přechodného pobytu na území. Je-li rodinný příslušník občana EU v postavení dle § 15a odst. 1 či 2, bude mu povolení k trvalému pobytu vydáno již po 2 letech nepřetržitého pobytu na území, pokud je nejméně 1 rok rodinným příslušníkem občana ČR či občana EU s povolením k trvalému pobytu nebo je pozůstalým po státním občanu ČR či občana EU, který na území ČR pobýval např. za účelem podnikání.

¹¹⁷ § 87a odst. 1 a 2 Cizineckého zákona.

¹¹⁸ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES, ze dne 29. dubna 2004.

¹¹⁹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20.05.2022, sp.zn. 3 Azs 394/2020-53. [cit. 2023-3-24]. Dostupné z: www.nssoud.cz.

¹²⁰ Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 07.06.2017, sp.zn. 15 A 63/2015-76. [cit. 2023-3-24]. Dostupné z: www.aspi.cz.

¹²¹ § 87b Cizineckého zákona.

¹²² § 87g Cizineckého zákona.

K žádosti o povolení trvalého pobytu občan EU a jeho rodinný příslušník předkládá cestovní doklad, doklad potvrzující splnění podmínek zejména nepřetržitého přechodného pobytu na území, fotografie, doklad o zajištění ubytování a jde-li o rodinného příslušníka občana EU dle § 15a odst. 3 Cizineckého zákona také doklad o zajištění prostředků k trvalému pobytu na území.¹²³

4.1.1.2 Občan třetí země

Typy pobytů, které má občan třetí země k dispozici, jsou tři. Konkrétně jde o krátkodobý, dlouhodobý a trvalý pobyt. Je-li účelem pro pobyt občana třetí země samostatná výdělečná činnost, musí mít cizinec povolen pobyt delší než 90 dnů. Proto v této části bude tedy ponechán stranou krátkodobý pobyt. K dlouhodobému či trvalému pobytu musí ale občan třetí země nejprve získat povolení ke vstupu na území ČR.

Co musí tedy občan třetí země udělat jako první? Musí získat dlouhodobé vízum, jež je pobytově právním institutem vízového typu, o který se žádá na zastupitelském úřadě ČR v zahraničí.¹²⁴ Mezi náležitosti žádosti o udělení dlouhodobého víza patří doložení cestovního dokladu, prostředky k pobytu na území ve smyslu § 13 Cizineckého zákona, doklad o zajištění ubytování po celou dobu pobytu na území, fotografie a také doklad potvrzující účel pobytu na území.¹²⁵ Povinnost uvést účel pobytu je pak projevem státní kontroly nad životem cizinců,¹²⁶ kdy je nutné tento účel po celou dobu dodržovat. Neplnění účelu pak může být důvodem pro nevydání povolení k dlouhodobému pobytu na území ČR.¹²⁷ Je-li účelem pro pobyt cizince podnikání, musí předložit i doklad o zápisu do příslušného rejstříku, seznamu či evidence. Výkonem podnikatelské činnosti je nutné rozumět její faktické vykonávání, kdy nestačí pouze disponovat oprávněním podnikat, tedy např. živnostenským oprávněním.¹²⁸ S žádostí o udělení dlouhodobého víza za účelem podnikání se váže pohovor zastupitelského úřadu se žadatelem. Cílem je

¹²³ § 87i odst. 1 Cizineckého zákona.

¹²⁴ ČIŽINSKÝ, Pavel, op. cit., str. 64.

¹²⁵ § 31 odst. 1 Cizineckého zákona.

¹²⁶ ČIŽINSKÝ, Pavel, op. cit., str. 67.

¹²⁷ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 26.06.2013, sp.zn. 9 A 66/2010-50. [cit. 2023-3-24]. Dostupné z: www.nssoud.cz.

¹²⁸ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18.08.2015, sp.zn. 8 Azs 145/2014-97. [cit. 2023-3-24]. Dostupné z: www.nssoud.cz.

pak zjistit bližší skutečnosti týkající se uváděného účelu pobytu na území. Protokol z takového pohovoru společně se stanoviskem zastupitelského úřadu může být společně s žádostí o udělení dlouhodobého víza zasláno Ministerstvu vnitra k posouzení.¹²⁹

O něco lepší právní postavení mají cizinci s povoleným dlouhodobým pobytem. Tento pobyt může být udělen buď držiteli dlouhodobého víza nebo osobě bez povolení k pobytu na území ČR. Standartně povolení k dlouhodobému pobytu navazuje na dlouhodobé vízum. Žádost o povolení k dlouhodobému pobytu může podat cizinec, který na území ČR pobývá na vízum k pobytu na dobu delší než 90 dnů a hodlá na území pobývat po dobu delší než 1 rok. Podmínkou je však stejný účel pobytu, který byl uveden při žádosti o dlouhodobé vízum.¹³⁰ V případě, že je účelem dlouhodobého pobytu podnikání, předkládají se základní náležitosti výše uvedené u žádosti o dlouhodobé vízum, doklad prokazující dostatečný úhrnný měsíční příjem cizince, doklad o zápisu do příslušného rejstříku, seznamu nebo evidence, doklad prokazující bezdlužnost cizince a obchodní korporace, je-li cizinec členem statutárního orgánu obchodní korporace a doklad o cestovním zdravotním pojištění.¹³¹

Kromě krátkodobého a dlouhodobého pobytu zná Cizinecký zákon ještě trvalý pobyt. Ten mohou získat jak občané EU (viz kap. 4.1.1.1), tak občané třetích zemí. Obsahem se od sebe neliší, ale v Cizineckém zákoně jsou upraveny na jiných místech. Trvalý pobyt cizinců ze třetích zemí upravuje hlava IV. Cizineckého zákon, kdy jeho § 68 stanoví, že se povolení k trvalému pobytu vydá cizinci na žádost v případě, že cizinec ke dni podání žádost pobýval na území ČR po dobu nejméně 5 let.¹³² Do doby pobytu se pak započítává jen pobyt na základě dlouhodobého víza, povolení k dlouhodobému pobytu či doklad vydaný dle zákona o azylu či zákona č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců.¹³³ Statut osob, které získají povolení k trvalému pobytu, by se měl v zásadě rovnat občanů. Takové osoby mají přístup k veřejnému zdravotnímu pojištění a mohou bez omezení podnikat či vyvíjet závislou výdělečnou činnost.¹³⁴ Osoba, které je povolen trvalý pobyt, se zároveň stává dlouhodobě pobývajícím rezidentem Evropském společenství ve smyslu § 83 Cizineckého zákona. Takové postavení cizincům ze

¹²⁹ § 57 Cizineckého zákona.

¹³⁰ § 31 odst. 1 Cizineckého zákona.

¹³¹ § 46 odst. 7 Cizineckého zákona.

¹³² § 68 odst. 1 a 2 Cizineckého zákona.

¹³³ ČIŽINSKÝ, Pavel, op. cit., str. 137.

¹³⁴ Tamtéž, str. 144.

třetích zemí přiznává stejné zacházení jako občanům EU. Oblasti, ve kterých má být dodržováno rovné zacházení, jsou zejména sociální zabezpečení, všeobecné a odborné vzdělávání či přístup k zaměstnání a k samostatné výdělečné činnosti.¹³⁵ Ať už je cizinci povolen jakýkoli pobyt, vždy musí dodržovat povinnosti stanovené § 103 Cizineckého zákona. K procentuálnímu rozložení účelů pobytu Příloha č. 2 této práce. Rozložení cizinců dle kategorií pobytu v Příloze č. 5 této práce.

4.1.2 Podmínky dle ŽZ

ŽZ je pro většinu cizinců, kteří hodlají na území ČR podnikat, tím nejdůležitějším předpisem. ŽZ stanoví, že: „zahraniční osoba může na území České republiky provozovat živnost za stejných podmínek a ve stejném rozsahu jako česká osoba, pokud z tohoto nebo zvláštního zákona nevyplývá něco jiného.“¹³⁶ Je třeba mít na mysli, že ŽZ rozlišuje tři typy fyzických osob. První jsou české osoby, mající bydliště či trvalý pobyt na území ČR. Dále zahraniční osoby, na něž se nevztahuje povinnost mít v ČR povolení k pobytu, tj. občané EU a třetí skupinou pak zahraniční osoby mající povinnost mít povolen pobyt na území ČR.¹³⁷

Cizinci spadající do třetí skupiny musí mít povolen pobyt, kdy doklad prokazující udělení víza k pobytu nad 90 dnů nebo povolení k dlouhodobému pobytu předkládají k ohlášení živnosti či žádosti o koncesi. Povinnost doložit takový doklad se ale nevztahuje na zahraniční fyzickou osobu, která hodlá na území ČR provozovat živnost prostřednictvím odštěpeného závodu ve smyslu § 503 NOZ (viz kap. 4.2.6).¹³⁸ Nemá-li cizinec povolení k pobytu, je mu dle § 47 odst. 7 ŽZ vydán neúplný výpis z živnostenského rejstříku sloužící jako doklad, který cizinec předloží k žádosti o povolení k pobytu.¹³⁹

ŽZ dále upravuje podmínky živnostenského podnikání, které musí splňovat každý podnikatel, jak česká osoba, tak i zahraniční osoba.¹⁴⁰ Tyto podmínky se pak dělí na všeobecné a zvláštní, které se týkají odborné či jiné způsobilost. Tyto budou popsány níže.

¹³⁵ Čl. 11 odst. 1 směrnice Rady 2003/109/ES, ze dne 25. listopadu 2003.

¹³⁶ § 5 odst. 2 ŽZ.

¹³⁷ ČIŽINSKÝ, Pavel, op. cit., str. 222-223.

¹³⁸ § 5 odst. 5 Cizineckého zákona.

¹³⁹ ČIŽINSKÝ, Pavel, op. cit., str. 226.

¹⁴⁰ ONDŘEJ, Jan. *Zahájení podnikání: (právní, ekonomické, daňové, účetní aspekty)*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022. Právo prakticky. ISBN 978-80-7676-445-3. str. 234.

4.1.2.1 Všeobecné podmínky

Všeobecné podmínky provozování živnosti jsou upraveny v § 6 ŽZ a rozumí se jimi plná svéprávnost a bezúhonnost. Svěprávnost tedy schopnost fyzické osoby vlastním jménem nabývat práva a povinnosti se řídí právním řádem státu, v němž má osoba obvyklý pobyt. Obvyklý pobyt či dříve také obvyklé bydliště je chápáno jako místo, které vykazuje určitou integraci do rámce sociálního a rodinného prostředí.¹⁴¹ Pro rozlišení mezi obvyklým pobytem a pouhou dočasnou přítomností je důležitá dostatečná míra stálosti, kdy hodnocení stálosti pobytu je třeba provést ve světle všech konkrétních skutkových okolností jednotlivého případu.¹⁴² K obvyklému pobytu také kap 2.3.2. Svěprávnost je v českém právní řádu upravena v § 15 odst. 2 NOZ.

Podmínka bezúhonnosti je o něco komplikovanější a zákon jí také věnuje více prostoru. Nejjednodušší je prokázání bezúhonnosti u občanů ČR, kdy postačí výpis z evidence Rejstříků trestů. V tomto případě si takový výpis živnostenský úřad obstarává sám.¹⁴³ Cizinci jsou povinni k ohlášení živnosti doložit výpis z evidence trestů či rovnocenný doklad vydaný státem, jehož je cizinec občanem. Občan EU pak může předložit i takový doklad vydaný členským státem EU, ve kterém měl občan EU poslední pobyt. Dalším zvýhodněním občana EU je také možnost nahradit tento doklad dokladem o uznání odborné kvalifikace, pokud prokazuje i splnění podmínky bezúhonnosti.¹⁴⁴ V případě, že stát, jehož je cizinec občanem, popř. stát posledního pobytu občana EU nevydává výpis z evidence trestů či obdobný doklad, předloží cizinec či občan EU čestné prohlášení učiněné před notářem či jiným orgánem státu, jehož je občanem, nebo před notářem či jiným orgánem státu jeho posledního pobytu.¹⁴⁵ Mají-li osoby jinak považované za cizince povolen trvalý pobyt, prokazují bezúhonnost stejně jako občané ČR.¹⁴⁶

¹⁴¹ KUČERA, Z., GAŇO, J. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentované vydání s důvodovou zprávou a souvisejícími předpisy*. Brno: Doplněk, 2014. ISBN 978-80-7239-317-6. str. 75.

¹⁴² Rozsudek ze dne 22. prosince 2010, Mercredi v Chaff, C-497/10, EU:C:2010:829, bod 51. Dostupné z: www.curia.europa.eu.

¹⁴³ ČIŽINSKÝ, Pavel, op. cit., str. 225.

¹⁴⁴ § 46 odst. 1 písm. a) a b) ŽZ.

¹⁴⁵ ČIŽINSKÝ, Pavel, op. cit., str. 225.

¹⁴⁶ ONDŘEJ, Jan. *Zahájení podnikání: (právní, ekonomické, daňové, účetní aspekty)*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022. Právo prakticky. ISBN 978-80-7676-445-3. str. 235.

4.1.2.2 Zvláštní podmínky

Zvláštní podmínky provozování živnosti zahrnují odbornou či jinou způsobilost, a to v případě, že je ŽZ či jiné zvláštní předpisy vyžadují.¹⁴⁷ Na tyto zvláštní jiné předpisy odkazuje ŽZ ve svých přílohách. Zvláštní požadavky na podnikatele se liší podle toho, zda jde o živnost řemeslnou, vázanou či koncesovanou (k druhům živností kap. 4.2.1.1). U živnosti volné ŽZ nevyžaduje prokázání odborné či jiné způsobilosti.¹⁴⁸

U řemeslné živnosti se vyžaduje odborná způsobilost dle § 21 a 22 ŽZ. Odborná způsobilost se prokazuje např. dokladem o řádném ukončení středního či vysokoškolského vzdělání v požadované oblasti. V případě, že jde o občana EU či občana třetí země, prokazuje se odborná způsobilost uznáním odborné kvalifikace vydaným uznávacím orgánem dle zákona č. 18/2004, o uznávání odborné kvalifikace a jiné způsobilosti státních příslušníků členských států Evropské unie (dále jen „zákon o uznávání odborné kvalifikace“).

Zvláštní požadavky pro odbornou způsobilost u vázaných živností jsou dle § 23 ŽZ stanoveny pro konkrétní typy v příloze č. 2. k ŽZ. Občan ČR či občan EU může prokázat odbornou způsobilost dokladem o uznání odborné kvalifikace vydaným uznávacím orgánem dle zákona o uznávání odborné kvalifikace, kdy je dle § 29 tohoto zákona uznávacím orgánem Ministerstvo průmyslu a obchodu.

Třetím typem živnosti, u které se vyžaduje odborná způsobilost, je živnost koncesovaná. Konkrétní požadavky najdeme v příloze č. 3 k ŽZ. Prokazování odborné způsobilosti dle zákona o uznávání odborné kvalifikace je stejné jako u výše uvedených vázaných živností. Navíc je u koncesované živnosti doplněna možnost živnostenského úřadu stanovit či změnit podnikateli podmínky provozování živnosti. Neznamena to však ale, že může živnostenský úřad podmínky provozování živnosti stanovit svévolně, nýbrž musí při jejich stanovení vždy vycházet z ŽZ či jiného předpisu.¹⁴⁹

Dalším zvláštním požadavkem je povinnost ustanovit si odpovědného zástupce, prostřednictvím něhož bude živnost provozována. Takovou povinnost mají vždy fyzické osoby nesplňující výše popsané zvláštní podmínky dle § 7 ŽZ a

¹⁴⁷ § 7 ŽZ.

¹⁴⁸ § 25 odst. 1 ŽZ.

¹⁴⁹ ONDŘEJ, Jan. *Zahájení podnikání: (právní, ekonomické, daňové, účetní aspekty)*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022. Právo prakticky. ISBN 978-80-7676-445-3. str. 49-50.

dále právnické osoby. Fyzické osoby (včetně zahraničních) splňující zvláštní podmínky dle § 7 ŽZ takovou povinnost nemají. U českých právnických osob se do funkce odpovědného zástupce ustanoví osoba, která je členem statutárního orgánu a splňuje podmínky pro výkon této funkce. Zahraniční právnická osoba do funkce odpovědného zástupce ustanoví vedoucího odštěpeného závodu umístěného na území ČR, který splňuje podmínky pro výkon této funkce. Není-li možné ustanovit odpovědného zástupce k uvedených osob, ustanovuje podnikatel odpovědného zástupce z jiných osob.¹⁵⁰ U zahraničních fyzických osob ani odpovědného zástupce zahraniční osoby není ŽZ vyžadována znalost českého jazyka a závisí jen na zahraničních osobách, v jakém jazyce budou s tuzemskými obchodními partnery či se svými zákazníky komunikovat.¹⁵¹ Schopnost podnikatele komunikovat v jazyce země, ve které podnikatelskou činnost vyvíjí, lze ale považovat za velice žádoucí.

4.1.3 Podmínky dle ZA

Právní služby na území ČR jsou oprávněni dle § 2 ZA poskytovat advokáti a evropští advokáti. Podmínky, které musí fyzická osoba splňovat, aby ji Komora mohla zapsat do seznamu advokátů, stanoví § 5 ZA. Mezi tyto podmínky patří zejména plná svéprávnost (viz kap. 4.1.2.1), řádně získané vysokoškolské vzdělání v oboru právo, tříletý výkon právní praxe na pozici advokátního koncipienta, bezúhonnost a složení advokátní zkoušky. Advokátem se za uvedených podmínek může stát jakákoliv osoba, a to bez ohledu na státní příslušnost. V § 5a ZA pak najdeme možnost stát se advokátem i u osob, které jsou oprávněny poskytovat právní služby v jiném státě za podmínek slučitelných s tímto zákonem a složí uznávací zkoušku dle § 54 odst. 3 ZA. Advokát zapsaný na základě § 5a ZA je ale limitován tím, že je oprávněn poskytovat právní služby pouze v oblasti práva státu, v němž získal oprávnění k poskytování právních služeb a v oblasti práva mezinárodního.

Evropským advokátem se rozumí fyzická osoba, která je státním příslušníkem některého z členských států EU nebo Evropského hospodářského prostoru (dále jen „domovský stát“) nebo je v některém z těchto států trvale usazena

¹⁵⁰ § 11 odst. 4 ŽZ.

¹⁵¹ ONDŘEJ, Jan. *Zahájení podnikání: (právní, ekonomické, daňové, účetní aspekty)*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022. Právo prakticky. ISBN 978-80-7676-445-3. str. 235.

a získala v těchto státech oprávnění poskytovat právní služby pod profesním označením domovského státu.¹⁵² ZA pak dělí evropského advokáta na hostujícího a usazeného.

Hostující advokát poskytuje právní služby v režimu volného pohybu služeb¹⁵³ (viz kap. 2.5.3). Rozumí se jím evropský advokát, který poskytuje právní služby na území ČR dočasně nebo příležitostně. Hostující advokát má povinnost používat profesní označení s uvedením příslušného orgánu svého domovského státu. Úpravu najdeme v § 35f až 35k ZA a ve směrnici Rady 77/249/EHS, ze dne 22. března 1977, o usnadnění účinného výkonu volného pohybu služeb advokátů.

Usazený evropský advokát poskytuje právní služby na území ČR a je zapisován do seznamu evropských advokátů vedeného Komorou. Na rozdíl od hostujícího advokáta má poskytování právních služeb na území ČR soustavný charakter. Pro zápis do seznamu evropských advokátů musí advokát splňovat podmínky dle § 2 odst. 1 ZA uvedené výše, podmínku pojištění dle § 24a ZA a musí předložit doklad o úhradě poplatku Komoře.¹⁵⁴ Úpravu najdeme v § 35l až 35n ZA a ve směrnici Evropského parlamentu a Rady 98/5/ES, ze dne 16. února 1998, o usnadnění trvalého výkonu povolání advokáta v jiném členském státě než v tom, ve kterém byla získána kvalifikace.

4.1.4 Podmínky dle dalších zákonů

Kromě dvou výše uvedených existuje řada dalších zvláštních zákonů upravujících podmínky specifických druhů výdělečných činností, které řeší otázku přístupu zahraničních osob k výkonu těchto činností. Jako příklady lze zmínit zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, který např. upravuje poskytování investičních služeb obchodníkem s cennými papíry v jiném členském státě EU v § 21. Dále také zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, který mimo jiné upravuje podmínky pro podnikání zahraničních osob v oblasti bankovníctví.¹⁵⁵ Podmínky pro podnikání zahraničních osob v oblasti pojišťovnictví pak nalezneme v zákoně č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví.¹⁵⁶ Jako další zákony upravující podmínky

¹⁵² § 2 odst. 1 písm. b) ZA.

¹⁵³ PFEIFFER, Magdalena, Monika PAUKNEROVÁ a Květoslav RŮŽIČKA. *Mezinárodní obchodní právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-764-1. str. 93.

¹⁵⁴ § 35m odst. 1 ZA.

¹⁵⁵ Zejména § 1 odst. 6 a § 5 tohoto zákona.

¹⁵⁶ Konkrétně v § 28 až 35 tohoto zákona.

specifických typů podnikání zahraničních osob můžeme zmínit zákon č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání¹⁵⁷ či zákon č. 266/1994 Sb., o drahách.¹⁵⁸ Mimo vyjmenované zákony by se dalo najít i více předpisů upravujících podnikání zahraničních osob v dalších oblastech.¹⁵⁹

4.2 Právní formy podnikání

Podnikání zahraničních osob na území ČR může mít různé podoby či formy. Ideální formu pro podnikání zahraničních osob na území ČR nelze vybrat obecně. Rozhodné jsou vždy ambice a oblast, ve které zahraniční osoba hodlá podnikat. Mezi možnosti se řadí neživnostenské podnikání, jako je např. výše uvedený výkon advokacie ve smyslu ZA či přeshraničního poskytování služeb ve smyslu zákona č. 222/2009 Sb., o volném pohybu služeb implementujícího směrnici Evropského parlamentu a Rady 2006/123/ES, ze dne 12. prosince 2006, o službách na vnitřním trhu (k tomuto kap. 2.5.3). Tyto druhy budou v této části ponechány stranou.

V této kapitole budou charakterizovány vybrané formy či podoby podnikání zahraničních osob na území ČR. Konkrétně bude pojednáno o přímé formě podnikání prostřednictvím provozování živnosti a dále o nepřímých formách, a to účasti na podnikání prostřednictvím závazkového poměru či účasti v české právnické osobě. Mimo tyto základní formy bude pojednáno o přemístění sídla zahraniční právnické osoby do ČR, evropské společnosti, odštěpeném závodě a v neposlední řadě také o podnikání na základě tzv. joint ventures.

4.2.1 Živnostenské podnikání

Pro většinu cizinců je živnostenské podnikání tou nejfrekventovanější formou, kterou k samostatné výdělečné činnosti zvolí. K aktuálnímu počtu cizinců s živnostenským oprávněním s rozdělením podle zemí jejich původu Příloha č. 3 a 4 této práce.

¹⁵⁷ § 3 a 3a tohoto zákona.

¹⁵⁸ PFEIFFER, Magdalena, Monika PAUKNEROVÁ a Květoslav RŮŽIČKA. *Mezinárodní obchodní právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-764-1. str. 93-94.

¹⁵⁹ Např. zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích či zákon č. 370/2017 Sb., o platebním styku.

V této části budou stručně charakterizovány jednotlivé druhy živností a popsán vznik živnostenského oprávnění. Ke všeobecným a zvláštním podmínkám pro provozování živnosti kap. 4.1.2.

4.2.1.1 Druhy živností

ŽZ rozděluje živnosti na dva druhy, a to ohlašovací a koncesované. Ohlašovacími živnostmi jsou dle § 19 ŽZ živnosti volné, vázané a řemeslné. Živnost volná je základním a nejjednodušším typem na zřízení. Obory činností náležející do živnosti volné uvádí ŽZ v příloze č. 4. Živnost vázaná a obory činností do ní spadající jsou umístěny v příloze č. 2 ŽZ. Co se týče třetího a posledního typu řemeslných živností, tak ty najdeme v příloze č. 1 ŽZ. Blíže k podmínkám těchto živností kap. 4.1.2.2. U těchto typů živností postačí vůle na straně podnikatele a jedině na něm záleží, zda začne některý z těchto typů živností provozovat.

Druhou kategorií jsou pak živnosti koncesované. Obory činností spadající do této kategorie nalezneme v příloze č. 3 ŽZ. Blíže k podmínkám těchto živností kap. 4.1.2.2. Na rozdíl od ohlašovacích živností je ke vzniku živnostenského oprávnění u koncesovaných živností nutná nejen vůle podnikatele, ale také živnostenského úřadu. Živnostenský úřad rozhoduje o udělení koncese a je v tomto případě podstatné, že na takové povolení není právní nárok.¹⁶⁰

4.2.1.2 Vznik živnostenského oprávnění

Živnostenské oprávnění je subjektivním právem fyzických a právnických osob provozovat živnost. Vznik živnostenského oprávnění je třeba rozlišit podle toho, zda jde o živnost ohlašovací či koncesovanou. Co se týče živnosti ohlašovací, u té živnostenské oprávnění vznikne dnem ohlášení.¹⁶¹ Vznik oprávnění v tomto případě není vázán na vydání živnostenského listu a podnikateli tak vzniká při splnění zákonem stanovených podmínek právo živnost provozovat, aniž by mu byl živnostenský list vydán.¹⁶² Náležitosti, které musí fyzická či právnická osoba

¹⁶⁰ ONDŘEJ, Jan. *Zahájení podnikání: (právní, ekonomické, daňové, účetní aspekty)*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022. Právo prakticky. ISBN 978-80-7676-445-3. str. 50.

¹⁶¹ § 10 odst. 1 písm. a) ŽZ.

¹⁶² ONDŘEJ, Jan. *Zahájení podnikání: (právní, ekonomické, daňové, účetní aspekty)*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022. Právo prakticky. ISBN 978-80-7676-445-3. str. 55.

v ohlášení uvést, se nachází v § 45 až 46 ŽZ a jde zejména o jméno osoby či obchodní firmu, adresu sídla, označení odpovědného zástupce, je-li živnost provozována prostřednictvím jeho osoby a určitý a jednoznačný předmět podnikání. Po splnění požadovaných náležitostí provede živnostenský úřad zápis do živnostenského rejstříku do 5 pracovních dnů od doručení ohlášení a podnikateli vydá výpis.¹⁶³ Živnostenský list je pak chápán jako ryzí osvědčení, které dokládá vznik živnostenského oprávnění ohlášením a živnostenský úřad jej vydává v zájmu obecné právní jistoty.¹⁶⁴ V případě, že nemá ohlášení živnosti výše uvedené náležitosti, vyzve živnostenský úřad ohlašovatele ve lhůtě 5 dnů k odstranění závad. Na odstranění pak ve výzvě stanoví lhůtu minimálně 15 dnů. Odstraní-li ve lhůtě ohlašovatel závady, má se za to, že ohlášení bylo od počátku bez závad, a živnostenský úřad podnikatele запиše do živnostenského rejstříku vydá mu výpis. Nejsou-li závady ve stanovené lhůtě odstraněny, živnostenský úřad rozhodne o tom, že živnostenské oprávnění ohlášením nevzniklo.¹⁶⁵

Jinak je tomu u koncesovaných živností, kdy oprávnění provozovat tyto živnosti vzniká až dnem doručení koncesní listiny. Oprávnění je založeno správním aktem, a to rozhodnutím o udělení koncese ve smyslu § 10 odst. 1 písm. b) ŽZ. Udělení koncese je konstitutivní správní akt, ve kterém je obsaženo přivolení státu a podmínky provozování živnosti.¹⁶⁶ Před rozhodnutím o udělení koncese musí podnikatel splnit všeobecné a zvláštní podmínky provozování živnosti (kap. 4.1.2). Důležité je ze strany podnikatele vždy zvážit o jakou živnost se bude jednat a podle toho žádat. V případě, že podnikatel živnostenské oprávnění má, ale předmět jeho skutečně provozované činnosti ho nepokrývá, podniká neoprávněně.¹⁶⁷

Výše popsaný vznik živnostenského oprávnění je obecný. U zahraničních osob, které mají povinnost mít pro pobyt na území ČR povolení, musí k ohlášení živnosti a k žádosti o koncesi doložit doklad prokazující udělení víza k pobytu nad 90 dnů nebo povolení k dlouhodobému pobytu.¹⁶⁸ Vznik je pak vázán až na den doložení těchto dokladů.

¹⁶³ § 47 odst. 1 ŽZ.

¹⁶⁴ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30.07.2008, sp.zn. 7 Ans 10/2006-133. [cit. 2023-3-24]. Dostupné z: www.kraken.slv.cz.

¹⁶⁵ HRABÁNKOVÁ, M., KAMENÍK, P., ORLOVÁ, M. *Živnostenský zákon: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-3-24]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

¹⁶⁶ ONDŘEJ, Jan. *Zahájení podnikání: (právní, ekonomické, daňové, účetní aspekty)*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022. Právo prakticky. ISBN 978-80-7676-445-3. str. 58.

¹⁶⁷ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19.11.2003, sp.zn. 7 A 87/2002-29. [cit. 2023-3-24]. Dostupné z: www.aspi.cz.

¹⁶⁸ § 5 odst. 5 ŽZ.

4.2.2 Účast na podnikání prostřednictvím závazkového poměru

Zahraniční osoba se může účastnit na podnikání české osoby prostřednictvím závazkového poměru mezi nimi. Děje se tak bez nutnosti zahraniční osoby být společníkem či akcionářem v české právnické osobě. Závazkový poměr může být založen smluvními typy popsány níže. Protože jde o soukromoprávní poměr s tzv. mezinárodním prvkem (viz kap. 3.1.), je třeba určit rozhodné právo, tedy právo povolání kolizní normou řešit závazkový právní vztah založený smlouvou.¹⁶⁹ Smluvní strany si mohou rozhodné právo zvolit a při této volbě nejsou nijak omezeny.¹⁷⁰ V případě absence volby rozhodného práva se pak: „*smlouva řídí právem země, v níž má strana, která je povinná poskytnout plnění charakteristické pro smlouvu, své obvyklé bydliště.*“¹⁷¹ S ohledem na níže uvedené druhy smluv by se ale použilo spíše rozhodné právo určené dle nejužšího spojení se zemí.¹⁷² Veškerá činnost by probíhala na území ČR a mělo by tedy být použito české hmotné právo.¹⁷³ Mimo níže uvedené smluvní typy se zahraniční osoba může podnikání nepřímo účastnit i prostřednictvím Evropského hospodářského zájmového sdružení¹⁷⁴ či smlouvou o zprostředkování (§ 2445 až 2454 NOZ).

4.2.2.1 Společenská smlouva

Na základě společenské smlouvy vzniká tzv. společnost (dříve sdružení či konsorcium). Vzniklá společnost ale není právnickou osobou, protože nemá právní subjektivitu. Osoby se jako společníci sdružují za společným účelem, který je uveden v zakládací smlouvě. Společníci přispívají svou vlastní činností, penězi či nehmotnými věcmi, a to např. *know-how*. Z dluhů vzešlých ze společné činnosti

¹⁶⁹ ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ, Tereza KYSELOVSKÁ a Jiří VALDHANS. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2018. ISBN 978-80-7598-123-3. str. 70.

¹⁷⁰ Čl. 3 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008, ze dne 17. června 2008, o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I).

¹⁷¹ Tamtéž čl. 4 odst. 2.

¹⁷² Tamtéž čl. 4 odst. 3 a 4.

¹⁷³ ONDŘEJ, Jan. *Ukončení podnikání*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-565-9. str. 255.

¹⁷⁴ Nařízení Rady (EHS) č. 2137/85, ze dne 25. července 1985, o evropském hospodářském zájmovém sdružení (EHZS) a zákon č. 360/2004 Sb., o Evropském hospodářském zájmovém sdružení (EHZS).

jsou vůči třetím osobám společně zavázání společně a nerozdílně.¹⁷⁵ Právní úpravu společnosti najdeme v § 2716 až 2748 NOZ.

4.2.2.2 Smlouva o tiché společnosti

Smlouvou o tiché společnosti, stejně jako u výše uvedené společnosti, nevzniká nový právní subjekt. Smlouvou se tichý společník zavazuje k vkladu, kterým se bude podílet po celou dobu trvání tiché společnosti na výsledcích podnikání podnikatele. Jako odměnu se mu podnikatel zavazuje platit podíl na zisku. Na ztrátě se tichý společník podílí stejně jako na zisku. Právní úpravu tiché společnosti najdeme v § 2747 až 2755 NOZ.

4.2.2.3 Smlouva o obchodním zastoupení

Smlouvou o obchodním zastoupení se obchodní zástupce, jako nezávislý podnikatel, zavazuje dlouhodobě vyvíjet pro zastoupeného činnost směřující k uzavírání určitého druhu obchodů nebo jejich ujednání. Není-li ujednáno, kde má obchodní zástupce vyvíjet činnost, platí za ujednané území ČR. U zahraničních osob pak území státu, ve kterém má obchodní zástupce, v době uzavření smlouvy, sídlo.¹⁷⁶ U tohoto smluvního vztahu je třeba zmínit, že má v některých podobách velice blízko k přímému podnikání zahraničního podnikatele prostřednictvím zaměstnanců.¹⁷⁷ Právní úpravu smlouvy o obchodním zastoupení najdeme v § 2483 až 2520 NOZ).

4.2.2.4 Franšizová smlouva

Určitým nepřímým způsobem, jak se může zahraniční podnikatel účastnit podnikání v ČR, může být podnikání na základě franšizové smlouvy. Zahraniční podnikatel za poplatek poskytne, na základě této smlouvy, českému subjektu franšizu, kterou se rozumí právo na využití *know-how* a obchodní značky, pod

¹⁷⁵ PFEIFFER, Magdalena, Monika PAUKNEROVÁ a Květoslav RŮŽIČKA. *Mezinárodní obchodní právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-764-1. str. 95.

¹⁷⁶ § 2485 NOZ.

¹⁷⁷ PFEIFFER, Magdalena, Monika PAUKNEROVÁ a Květoslav RŮŽIČKA. *Mezinárodní obchodní právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-764-1. str. 96.

kteřou pak český subjekt podniká. Při takovémto podnikání má pak tuzemský zákazník často dojem, že jde o podnikání samotného zahraničního subjektu.¹⁷⁸ Právní úpravu franšízové smlouvy v současné době nenajdeme v NOZ ani v mezinárodních smlouvách. Co se týče rozhodného práva, to si opět mohou smluvní strany zvolit. Volba není omezena a mohou si zvolit právo jakéhokoli státu. V drtivé většině je ve franšízové smlouvě rozhodné právo smluvními stranami zvoleno. V případě, že by k volbě nedošlo, tak se franšízová smlouva řídí právem země, v níž má osoba, které je franšíza udělena (franšízant), obvyklé bydliště.¹⁷⁹ Osoba, která franšízu poskytuje (franšízor) má ale většinou zájem na tom, aby rozhodným právním řádem byl právní řád státu, na jehož území působí.¹⁸⁰

4.2.3 Účast v české právnické osobě

Zahraníční fyzické či právnické osoby se mohou ve smyslu § 26 odst. 2 ZMPS, účastnit na českých právnických osobách stejným způsobem jako osoby tuzemské. Obchodní zákoník stanovil možnost zahraničních osob se za účelem podnikání podílet na založení české právnické osoby nebo se účastnit jako společník či člen v založené české právnické osobě. Obchodní zákoník je sice již zrušený, ale také není v této oblasti ZMPS zahraničním osobám stanoveno žádné omezení a lze tak z výše zmíněného ustanovení ZMPS dovodit stejný závěr.¹⁸¹

Právnické osoby se sídlem v ČR mohou být založeny pouze podle českého právního řádu. Takovou úpravu v současné době nalezneme v § 30 odst. 3 ZMPS, který vznik české právnické osoby upravuje stejně jako obchodní zákoník v § 24 odst. 2.

Způsobilost zahraničních fyzických a právnických osob zakládat právnické osoby v ČR záleží na svéprávnosti. U právnických osob se právní osobnost řídí právním řádem státu, podle něhož vznikla.¹⁸² U fyzických osob se svéprávnost řídí právním řádem státu, v němž má osoba obvyklý pobyt, ale stačí jestliže fyzická osoba činící právní jednání je k němu způsobilá podle právního řádu platného

¹⁷⁸ Tamtéž.

¹⁷⁹ Čl. 4 odst. 1 písm. e) nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008, ze dne 17. června 2008, o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I).

¹⁸⁰ PFEIFFER, Magdalena, Monika PAUKNEROVÁ a Květoslav RŮŽIČKA. *Mezinárodní obchodní právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-764-1. str. 211.

¹⁸¹ Tamtéž, str. 96.

¹⁸² § 30 odst. 1 ZMPS.

v místě, v němž fyzická osoba právní jednání činí. V našem případě jde o zakladatelské jednání činěné na území ČR a stačí když bude způsobilý dle českého práva.

Mezi právníckými osoba, které zahraniční osoby na území ČR zakládají patří zejména společnosti s ručením omezeným (§ 132 až 242 ZOK) či velmi zřídka akciové společnosti (§ 243 až 551 ZOK). Problematice založení zmíněných společností se tato práce pro jejich obsáhlost nevěnuje.^{183 184}

4.2.4 Joint ventures

Účast zahraničních osob na českých osobách má mnohdy podobu tzv. *joint ventures*. Samotný anglický výraz je do českého jazyka překládán jako společný podnik či velmi zřídka sdílené dobrodružství.¹⁸⁵ Právní úpravu související s *joint ventures* nalezneme na vnitrostátní úrovni v zákoně č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a na komunitární úrovni pak v Nařízení Rady (ES) č. 139/2004, ze dne 20. ledna 2004, o kontrole spojování podniků.

Joint ventures lze definovat jako formu výrobního, obchodního, výzkumného či jiného (zpravidla majetkového) sdružení. Účelem tohoto sdružení je pak provozování hospodářské činnosti se společnou účastí na organizaci, řízení činnosti a z ní plynoucí společné účasti na zisku a ztrátách. V mezinárodním obchodu se *joint ventures* vyznačuje jako sdružení, na kterém se účastní osoby ze dvou a více států.¹⁸⁶ Joint ventures lze rozlišovat podle celé řady kritérií. Podle povahy činnosti může jít o společné podniky zaměřené na výzkum a vývoj (*research and development joint ventures*), na výrobu (*production joint ventures*), na marketing a distribuci (*marketing and distribution joint ventures*) nebo hybridní či smíšené společné podniky (*hybrid joint ventures*). Podle úrovně trhu může jít o

¹⁸³ K založení S.R.O. blíže např. ZALOŽENÍ A VZNIK S.R.O. in: ONDŘEJ, Jan. *Zahájení podnikání: (právní, ekonomické, daňové, účetní aspekty)*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022. Právo prakticky. ISBN 978-80-7676-445-3. str. 160-170.

¹⁸⁴ K založení A.S. blíže např. ZALOŽENÍ A VZNIK AKCIOVÉ SPOLEČNOSTI in: DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-961-8. str. 63-88.

¹⁸⁵ BESSER, Jiří. *Joint ventures z pohledu soutěžního práva*. 2006. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Katedra evropského práva. Vedoucí práce Munková, Jindřiška. str. 48.

¹⁸⁶ PFEIFFER, Magdalena, Monika PAUKNEROVÁ a Květoslav RŮŽIČKA. *Mezinárodní obchodní právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-764-1. str. 97.

horizontální, vertikální či konglomerátní společné podniky.¹⁸⁷ Nejzásadnější je ale rozlišení dle formy, o tomto dělení je pojednáno níže.

4.2.4.1 Společný podnik bez samostatné právní subjektivity

Společný podnik smluvní (*contractual joint ventures*) je sdružení, které se nezakládá na vzniku nového právního subjektu. Znamená písemnou dohodu již existujících právních subjektů o společném podnikatelském záměru, ve které si smluvní strany stanoví vklady do projektu, způsob ocenění vkladů, rozdělení zisku a ztrát a další podmínky pro uskutečnění podnikatelského záměru.¹⁸⁸ Příkladem *contractual joint ventures* v poměrech českého práva by mohla být společnost bez právní subjektivity založená smlouvou o společnosti, jíž se účastní český a zahraniční podnikatel (kap. 4.2.2.1).¹⁸⁹

4.2.4.2 Společný podnik se samostatnou právní subjektivitou

Druhým typem je společný podnik se samostatnou právní subjektivitou (*separate legal entity joint ventures* či *equity joint ventures*). V tomto případě dochází k vytvoření nové právnické osoby či útvaru nadaného alespoň určitým stupněm subjektivity, se společným majetkem, kontrolou, řízením a dělbou zisku. Příkladem *equity joint ventures* v poměrech českého práva by byla česká právnická osoba vlastněná českým a zahraničním podnikatelem.¹⁹⁰

Česká a zahraniční osoba mohou společně založit nejen českou právnickou osobu, ale také nadnárodní právnickou osobu, a to evropskou společnost (kap. 4.2.7).

4.2.5 Přeshraniční přeměna právnické osoby

Obecně se přeměnou právnické osoby se dle § 174 odst. 1 NOZ rozumí fúze, rozdělení, a změna právní formy. Fúzí se rozumí splynutí či sloučení nejméně dvou

¹⁸⁷ BESSER, Jiří., op. cit. str 56-58.

¹⁸⁸ ONDŘEJ, Jan. *Zahájení podnikání: (právní, ekonomické, daňové, účetní aspekty)*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022. Právo prakticky. ISBN 978-80-7676-445-3. str. 255.

¹⁸⁹ PFEIFFER, Magdalena, Monika PAUKNEROVÁ a Květoslav RŮŽIČKA. *Mezinárodní obchodní právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-764-1. str. 98.

¹⁹⁰ Tamtéž.

zúčastněných právnických osob. Při sloučení nejméně jedna ze zúčastněných osob zaniká a práva a povinnosti zanikajících osob přecházejí na jedinou ze zúčastněných osob jako jejich právního nástupce. Při splynutí zanikají všechny zúčastněné osoby a na jejich místě vzniká právnická osoba nová.¹⁹¹ Rozdělení právnické osoby probíhá rozštěpením, kdy se založí nové právnické osoby, rozdělením sloučením, ke kterému dochází při současném sloučení s jinými právnickými osobami a odstěpením, kdy vyčleněná část práv a povinností právnické osoby přechází na existující či nově založenou nástupnickou osobu.¹⁹² Při změně právní formy se neruší ani nezaniká právnická osoba, jen se mění její právní poměry a právní postavení jejích členů.¹⁹³

Pro tuto práci je nejzásadnějším předpisem ZPř, který upravuje přeshraniční přeměny ve vztahu k členským státům EU a státům tvořícím Evropský hospodářský prostor. Zmíněný zákon neupravuje přeměny ve vztahu ke třetím státům, ale ani je nezakazuje.¹⁹⁴ Co se týče přeshraničních přeměn tak těmi jsou fúze, rozdělení, převod jmění, změna právní formy a přemístění sídla.¹⁹⁵ Nejzásadnějším druhem přeshraniční přeměny je pak přemístění sídla. Níže bude popsána jeho právní úprava v ZMPS, NOZ a ZPř. Přemístění sídla zahraniční právnické osoby do tuzemska v minulosti upravoval v § 26 již neplatný obchodní zákoník.

4.2.5.1 Přeshraniční přemístění sídla dle ZMPS

ZMPS se věnuje přemístění sídla právnické osoby do ČR jen krátce. V § 30 odst. 3 stanoví možnost založit právnickou osobu se sídlem v ČR pouze podle českého právního řádu, čímž ale nemá být dotčena možnost přemístit sídlo zahraniční osoby založené podle právního řádu cizího státu do ČR. Takové přemístění ale podle předmětného ustanovení musí umožňovat mezinárodní smlouvy, přímo použitelný předpis EU či jiné právní předpisy. Tyto jiné právní předpisy a jejich úprava přeshraničního přemístění sídla jsou uvedeny níže.

¹⁹¹ § 178 NOZ.

¹⁹² § 179 NOZ.

¹⁹³ § 183 NOZ.

¹⁹⁴ PFEIFFER, Magdalena, Monika PAUKNEROVÁ a Květoslav RŮŽIČKA. *Mezinárodní obchodní právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-764-1. str. 128.

¹⁹⁵ § 1 odst. 2 ZPř.

4.2.5.1 Přeshraniční přemístění sídla dle NOZ

NOZ je obecným předpisem a přemístění sídla principiálně připouští bez omezení.¹⁹⁶ NOZ stanoví, že právnická osoba se sídlem v zahraničí může přemístit sídlo na území ČR. To však neplatí zakazuje-li to právní řád státu, ve kterém má právnická osoba sídlo nebo je-li účelem této právnické osoby porušení práva či dosažení nějakého cíle nezákonným způsobem ve smyslu § 145 odst. 1 NOZ. Při přemístění sídla na území ČR musí právnická osoba přiložit rozhodnutí o tom, jakou právní formu české právnické osoby zvolila a s tím také související zakladatelské právní jednání. Toto je výraznou změnou oproti předchozí úpravě v obchodním zákoníku. Za jeho účinnosti přesun sídla neznamenal nutnou změnu právní formy této osoby a umožňoval, aby se vnitřní právní poměry této osoby i nadále řídily právním řádem státu, podle něhož byla založena.¹⁹⁷ Povinnost změny rozhodného práva, kterým se osoba řídí, na právo české ve smyslu § 138 odst. 3 NOZ lze považovat za správnou změnu oproti předchozí úpravě.

4.2.5.1 Přeshraniční přemístění sídla dle ZPř

ZPř upravuje přeměny obchodních společností a družstev a je vůči NOZ speciálním předpisem. Tento zákon v § 384a umožňuje zahraničním právnickým osobám přemístění sídla do ČR, aniž by došlo k jejímu zániku a vzniku nové právnické osoby. Podmínkou je, že takové přemístění připouští právní předpisy státu, v němž má osoba sídlo, právní předpisy státu, kterým se řídí její vnitřní právní poměry, změni právní formu na českou společnost či družstvo a po změně právní formy se budou její vnitřní poměry řídit českým právním řádem. Přemístění sídla do ČR ZPř nepřipouští v případě, že je zahraniční právnická osoba v likvidaci nebo bylo vůči ní zahájeno insolvenční nebo obdobné řízení v jakémkoliv členském státě EU.¹⁹⁸

Jak již bylo výše uvedeno, vztahují se ustanovení ZPř na členské státy EU a státy tvořící Evropský hospodářský prostor, ale užít je lze přiměřeně i ve vztahu ke třetím státům.

¹⁹⁶ PFEIFFER, Magdalena, Monika PAUKNEROVÁ a Květoslav RŮŽIČKA., op. cit., str. 129.

¹⁹⁷ PELIKÁNOVÁ, Irena a Ivan KOBLIHA. *Komentář k obchodnímu zákoníku*. Praha: Linde, 1994. Zákony s poznámkami (Linde). ISBN 80-85647-52-4. str. 95.

¹⁹⁸ § 384c ZPř.

4.2.6 Odštěpený závod

Zahraniční právnická osoba může na území ČR podnikat také prostřednictvím tzv. odštěpeného závodu (dále jen „ODZ“). ODZ se rozumí pobočka zahraniční právnické osoby, tedy její hospodářsky a funkčně samostatná část.¹⁹⁹ Dříve se dle obchodního zákoníku ODZ nazýval organizační složkou zahraniční právnické osoby. ODZ nemá právní osobnost a je tedy součástí zahraniční osoby. Co se týče oprávnění k podnikání zřizovatele prostřednictvím ODZ na území ČR, to vzniká ke dni vydání živnostenského oprávnění a zápisem do Veřejného rejstříku.²⁰⁰

ODZ je pobočkou zapsanou do obchodního rejstříku. Mezi skutečnosti zapisované o ODZ do obchodního rejstříku patří dle § 49 ZVR označení, sídlo či umístění, předmět podnikání nebo činnosti, označení zřizovatelské osoby, právo státu zřizovatelské osoby či také údaje o vedoucím odštěpeného závodu. Samotný vedoucí ODZ je pak oprávněn zastupovat podnikatele ve všech záležitostech týkajících se ODZ ode dne jeho zapsání do obchodního rejstříku. Osobou, která je oprávněna vedoucího ODZ jmenovat či odvolat je samotná právnická osoba, která ODZ zřídila či její zástupce. Tato legitimace se týká obecně všech podání návrhů na zápis změny u ODZ.²⁰¹

4.2.7 Evropská společnost

Jako poslední formu podnikání cizinců na území ČR, které se tato práce bude věnovat je tzv. evropská společnost. Dle čl. 1 nařízení Rady (ES) č. 2157/2001, ze dne 8. října 2001, o statutu evropské společnosti (SE) (dále jen „Nařízení“) se jí rozumí obchodní společnost ve formě akciové společnosti (*Societa Europea*, zkráceně SE). Co se týče české vnitrostátní úpravy SE, tak tu najdeme v zákoně č. 627/2004 Sb., o evropské společnosti (dále jen „zákon o SE“). SE tvoří společně s evropským hospodářským zájmovým sdružením a evropskou družstevní

¹⁹⁹ § 503 odst. 1 NOZ.

²⁰⁰ ONDŘEJ, Jan. *Zahájení podnikání: (právní, ekonomické, daňové, účetní aspekty)*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022. Právo prakticky. ISBN 978-80-7676-445-3. str. 236.

²⁰¹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 01.09.2017, sp.zn. 7 Cmo 418/2015. [cit. 2023-3-24]. Dostupné z: www.beck-online.cz.

společností tzv. evropské nadnárodní společnosti, jako zvláštní právní formy vytvořené právem EU.²⁰²

SE je tedy právnickou osobou jejíž základní kapitál je vyjádřen v eurech a musí činit minimálně 120 000 eur. Základní kapitál je rozvržen na akcie a každý akcionář ručí jen do výše svého upsaného kapitálu.²⁰³

4.2.7.1 Založení a přeměna SE

Evropskou společnost lze založit několika způsoby. Ke vzniku může dojít fúzí dvou či více akciových společností či evropských společností ve smyslu čl. 17 až 31 Nařízení a § 15 až 18a zákona o SE. Další možností je založení holdingové SE, které se účastní akciové společnosti a společnosti s ručením omezeným ve smyslu čl. 32 až 34 Nařízení a § 19 až 21 zákona o SE. Třetí možností je založení dceřiné SE úpisem akcií ve smyslu čl. 35 a 36 Nařízení. U těchto vyjmenovaných způsobů založení platí vždy povinnost, aby nejméně dvě ze zakládajících společností podléhaly právním předpisům různých členských států.

SE lze také založit přeměnou akciové společnosti založené podle práva členského státu na SE. U tohoto způsobu je podmínkou alespoň dvouletá existence dceřiné společnosti řídicí se právem jiného členského státu. Právní úprava se nachází ve čl. 37 Nařízení.

Samotná evropská společnost má právní subjektivitu a registruje se ve státě svého sídla, které musí být ve členském státě, kde se nachází hlavní správa společnosti.²⁰⁴ Přemístění sídla SE je možné, a to v souladu zejména s čl. 8 Nařízení. V českém právním řádu je přemístění upraveno hlavou II zákona o SE. Přemístění SE nevede k jejímu zániku a ani k založení nové právnické osoby.²⁰⁵

²⁰² PFEIFFER, Magdalena, Monika PAUKNEROVÁ a Květoslav RŮŽIČKA. *Mezinárodní obchodní právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-764-1. str. 137.

²⁰³ Čl. 1 odst. 2 a čl. 4 Nařízení.

²⁰⁴ PFEIFFER, Magdalena, Monika PAUKNEROVÁ a Květoslav RŮŽIČKA., op. cit., str. 138.

²⁰⁵ Tamtéž.

5 ZÁVĚR

Předmětem zájmu této diplomové práce byla problematika podnikání cizinců na území ČR. K uvedenému tématu jsem se rozhodl přistoupit co nejkomplexněji, což obnášelo studium velkého počtu právních předpisů jak českých, komunitárních, tak i zahraničních. Dále jsem tuto práci vytvořil za pomoci studia české i cizojazyčné relevantní literatury a rovněž také české a evropské judikatury.

Zprvu se práce věnovala vymezení pojmů, které jsou pro celkové pochopení problematiky podnikání cizinců v ČR nezbytné. Pro ucelený pohled na věc byl v práci vymezen pojem cizineckého práva společně s uvedením jeho pramenů. Centrem pozornosti celé práce byl cizinec, a s tím také bylo nutné jej definovat. Legální definici cizince či zahraniční osoby lze nalézt hned v několika právních předpisech. Pro úplnost jsou uvedeny také definice pojmu občana EU a jeho rodinného příslušníka, který je sice také považován za cizince, ale v mnoha případech má oproti cizincům ze třetích zemí významně lepší postavení. Privilegované postavení občana EU se projevuje například v možnosti pobytu na území ČR. Samotná problematika EU je pro tuto práci důležitá, a z toho důvodu byl definován jednotný trh EU, který obsahuje zásadní svobody umožňující podnikání na území jiných členských států. Svoboda pohybu služeb je jednou z možností, jak podnikat na území jiných členských států. Tomuto způsobu podnikání ale pro jeho krátkodobý charakter nebyl dán velký prostor. Nejzásadnější je svoboda pohybu osob, která povoluje také usazování občanů EU na území jiných členských států. V neposlední řadě byl v úvodu vymezen pojem podnikání a s tím související živnost.

Následující kapitola se věnovala historickému vývoji. Její první část má posloužit jako přehled vývoje mezinárodního práva soukromého od starověku až do současnosti. V druhé části byla srovnávána úprava institutu cizince ve vybraných předpisech počínaje ABGB a konče současným ZMPS. Třetí část historické kapitoly poskytla komparaci cizineckých zákonů od roku 1949 až dodnes. Dnešní Cizinecký zákon byl v této části zhodnocen a za pomoci obdobné zahraniční úpravy cizineckého práva byl také nastíněn jeho možný vývoj do

budoucná. Jako nejzásadnější změny lze vyzdvihnout úpravu formální stránky zákona s inspirací zahraniční právní úpravou, vyloučení občana EU z působnosti Cizineckého zákona z důvodu rovnosti s tuzemskými občany a v neposlední řadě zakomponování ustanovení o podnikání cizinců a pobytu cizinců za účelem podnikání. V nadcházejících letech se snad již dočkáme nového cizineckého zákona, který celou problematiku podnikání cizinců v ČR a cizineckého práva jako takového zjednoduší.

V poslední a nejzásadnější kapitole se práce zabývala samotným podnikáním cizinců v ČR. Popsány byly podmínky pobytu vycházející z Cizineckého zákona, důležité jak pro cizince ze třetích států, tak pro občany EU. Kromě pobytových podmínek se práce zabývala také podmínkami ve vybraných předpisech, upravujících specifické způsoby podnikání cizinců v ČR. V úplném závěru práce byl věnován prostor právním formám podnikání. Mezi ty byly vybrány živnostenské podnikání, účast na podnikání prostřednictvím závazkového poměru, účast v české právnické osobě, joint ventures, přeshraniční přeměna právnické osoby, odštěpený závod a v neposlední řadě nadnárodní evropská společnost.

Ideální právní formu podnikání na území ČR je třeba zvolit s ohledem na vlastní situaci podnikatele. Může jít o cizince, který chce podnikat na základě koncese na taxislužbu, cizince, který hodlá provozovat neživnostenské podnikání prostřednictvím výkonu advokacie, obchodní společnost, která má zájem přemístit sídlo do ČR pro lepší podmínky či evropskou společnost, která na území ČR založí svou dceřinou společnost. V každém případě je třeba jednotlivě posoudit, která forma je ideální a podle toho dále postupovat.

Na závěr si dovoluji konstatovat, že vytyčené cíle této práce lze s ohledem na výše uvedené považovat za splněné. Samotné téma považuji za nesmírně zajímavé, ale také velmi obsáhlé. Do budoucna by tato práce mohla být rozšířena také o problematiku zaměstnávání cizinců.

RESUMÉ

Tato diplomová práce se věnuje tématu podnikání cizinců na území České republiky. Cílem je poskytnout ucelený pohled na problematiku jak pro potencionální zahraniční podnikatele, tak pro osoby, které tato oblast zajímá. Práce je strukturována do tří hlavních kapitol.

V první kapitole jsou vymezeny vybrané pojmy zásadní pro pochopení zkoumaného tématu. Vymezenými pojmy jsou cizinecké právo, občan a státní občanství České republiky, cizinec a zahraniční osoba, podnikání, jednotný trh Evropské unie a občan EU.

Druhá kapitola se věnuje historickému vývoji. Konkrétně je popsán vývoj mezinárodního práva soukromého, institutu cizince a cizineckého zákona. Do této části je také zařazen nástin vhodného vývoje cizineckého zákona do budoucna.

Třetí a poslední kapitola pojednává o samotném podnikání cizinců v České republice. Popsány jsou typy pobytu cizinců a z nich plynoucí podmínky a dále podmínky obsažené v právních předpisech upravujících jednotlivé typy podnikání, jako například provozování živnosti či výkon advokacie. Druhá polovina poslední kapitoly obsahuje výčet různých podob, které může podnikání cizinců v České republice mít. Konkrétně je charakterizováno živnostenské podnikání, účast na podnikání prostřednictvím závazkového poměru, účast v české právnické osobě, joint ventures, přeshraniční přeměna právnické osoby, odštěpený závod a evropská společnost.

Klíčová slova:

cizinec, mezinárodní právo soukromé, občan Evropské unie, podnikání, svoboda usazování

SUMMARY

This thesis deals with the topic of foreigners' entrepreneurship in the Czech Republic. The aim is to provide a comprehensive view of the issue for both potential foreign entrepreneurs and persons interested in this area. The thesis is structured into three main chapters.

The first chapter defines selected concepts essential for understanding the topic under study. The defined terms are foreigners' law, citizen and citizenship of the Czech Republic, foreigner and foreign person, entrepreneurship, the single market of the European Union and EU citizen.

The second chapter deals with the historical development. In particular, the development of private international law, the institution of the foreigner and the Aliens Act is described. An outline of the appropriate future development of the Aliens Act is also included in this section.

The third and final chapter deals with the actual business of foreigners in the Czech Republic. It describes the types of residence of foreigners and the conditions arising from them, as well as the conditions contained in the legislation regulating particular types of business, such as running a trade or practicing law. The second half of the last chapter contains a list of the various forms that foreigners can take to do business in the Czech Republic. Specifically, it characterizes trade business, participation in business through a contractual relationship, participation in a Czech legal entity, joint ventures, cross-border transformation of a legal entity, a spin-off company, and a European company.

Key words:

conflict of laws, entrepreneurship, EU citizen, foreigner, freedom of establishment

SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ

Monografie a učební texty

Cizinecké právo: česká legislativa: (soubor zákonů). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, [2019]. ISBN 978-80-7380-776-4.

ČIŽINSKÝ, Pavel a kol. *Cizinecké právo*, Praha: Linde Praha, 2012. ISBN 978-80-7201-887-1.

DANĚK, Matěj, Magdaléna VYŠKOVSKÁ a Jaroslava FOJTÍKOVÁ. *Zaměstnávání cizinců na území České republiky*. 2. aktualizované vydání. Olomouc: ANAG, [2020]. Práce, mzdy, pojištění. ISBN 978-80-7554-269-4.

DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-961-8.

HATHAWAY, J. C. (2021). *The Rights of Refugees under International Law*. Cambridge University Press. ISBN 978-11-0881-091-3.

KUČERA, Zdeněk, Monika PAUKNEROVÁ, Magdalena PFEIFFER, Květoslav RŮŽIČKA a Petr VYBÍRAL. *Mezinárodní právo soukromé*. 9. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-889-1.

MACH, Tomáš. *Vademecum of international investment law*. Pilsen: University of West Bohemia in Pilsen, 2021. ISBN 978-80-261-1061-3

MACH, Tomáš. *Vademecum of international law*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-358-9.

ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*. 5., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-506-7.

ONDŘEJ, Jan. *Ukončení podnikání*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-565-9.

ONDŘEJ, Jan. *Zahájení podnikání: (právní, ekonomické, daňové, účetní aspekty)*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022. Právo prakticky. ISBN 978-80-7676-445-3.

ONDŘEJ, Jan, Josef MRÁZEK a Oto KUNZ. *Základy mezinárodního práva veřejného*. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckova skripta. ISBN 9788074004872.

PFEIFFER, Magdalena, Monika PAUKNEROVÁ a Květoslav RŮŽIČKA. *Mezinárodní obchodní právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-764-1.

RŮŽIČKA, Květoslav, Bohumil POLÁČEK a Petr DOSTALÍK. *Geneze kodifikací mezinárodního práva soukromého: soukromoprávní úpravy mezinárodních poměrů*. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-330-8.

ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Jiří VALDHANS a Tereza KYSELOVSKÁ. *Právo mezinárodního obchodu: včetně problematiky mezinárodního rozhodčího řízení*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021. ISBN 978-80-7676-046-2.

ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ, Tereza KYSELOVSKÁ a Jiří VALDHANS. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2018. ISBN 978-80-7598-123-3.

State sovereignty / editors Alexander J. Bělohávek, Naděžda Rozehnalová. Hague: Lex Lata B.V., [2019]. xv, (Czech yearbook of international law, ISSN: 2157-2976; Volume X, 2019) ISBN 978-90-824603-9-1.

ŠIŠKOVÁ, Naděžda. *Evropské právo 2: jednotný vnitřní trh*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. ISBN 978-80-7357-949-4.

Komentářová literatura

BELLOŇOVÁ, P., BRODEC, J., GRYGAR, E., GRYGAR, J., JIRMANOVÁ, M., KOTÁSEK, J., NOVÁKOVÁ, M., PAUKNEROVÁ, M., PFEIFFER, M., POLÁČEK, B., ROZEHNALOVÁ, N., RŮŽIČKA, K., ŠUK, P., VALDHANS, J. a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-3-24]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

DAVID, O., DEVEROVÁ, L., DOLANSKÁ BÁNYAIOVÁ, L., DVOŘÁK, J., DVOŘÁK, T., FIALA, J., FRINTA, O., HOLČAPEK, T., HURDÍK, J., KINDL, T., MACKOVÁ, A., PAULY, J., PAVLÍK, P., PELIKÁN, R. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-3-24]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

HRABÁNKOVÁ, M., KAMENÍK, P., ORLOVÁ, M. *Živnostenský zákon: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-3-24]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

KUČERA, Z., GAŇO, J. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentované vydání s důvodovou zprávou a souvisejícími předpisy*. Brno: Doplněk, 2014. ISBN 978-80-7239-317-6.

PELIKÁNOVÁ, Irena a Ivan KOBLIHA. *Komentář k obchodnímu zákoníku*. Praha: Linde, 1994. Zákony s poznámkami (Linde). ISBN 80-85647-52-4.

TOMÁŠEK, Michal a Václav ŠMEJKAL. *Smlouva o fungování EU: Smlouva o EU; Listina základních práv EU: komentář*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2022. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7676-508-5.

Časopisecká literatura

HŘEBEJK, J. Dvojí státní občanství. *Acta universitatis carolinae – Iuridica* 2. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2014, 60, ISSN 0323-0619.

Kvalifikační práce

BESSER, Jiří. *Joint ventures z pohledu soutěžního práva*. 2006. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Katedra evropského práva. Vedoucí práce Munková, Jindřiška.

Internetové zdroje

IURIDICTUM. Mezinárodní právo veřejné In: *iuridictum.pecina.cz*. [online]. [cit. 2023-3-24]. Dostupné z: https://iuridictum.pecina.cz/w/Mezinárodní_právo_veřejné.

IURIDICTUM. Všeobecný zákoník občanský. In: *iuridictum.pecina.cz*. [online]. [cit. 2023-3-24]. Dostupné z: https://iuridictum.pecina.cz/w/Všeobecný_zákoník_občanský.

María Álvarez López a Algirdas Razauskas. Evropský hospodářský prostor (EHP), Švýcarsko a Sever. In: europarl.europa.eu [online]. [cit. 2023-3-24]. Dostupné z: www.europarl.europa.eu.

URBAN, Luděk. Vnitřní trh. In: *euroskop.cz*. [online]. [cit. 2023-3-24]. Dostupné z: euroskop.cz/evropska-unie/vnitri-trh.

Právní předpisy České republiky

Důvodová zpráva k zákonu č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.

Důvodová zpráva k zákonu č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky.

Důvodová zpráva k zákonu č. 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky.

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku ČR.

Vyhláška č. 621/1949 Ú.l., o jednorázovém hlášení trvalého pobytu cizinců.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii.

Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu.

Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách.

Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance.

Zákon č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců.

Zákon č. 266/1994 Sb., o dráhách.

Zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích.

Zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech.

Zákon č. 360/2004 Sb., o Evropském hospodářském zájmovém sdružení (EHZS).

Zákon č. 627/2004 Sb., o evropské společnosti.

Zákon č. 135/1982 Sb., o hlášení a evidenci pobytu občanů.

Zákon č. 52/1949 Sb., o hlášení obyvatelstva a o povolování pobytu cizincům.

Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.

Zákon č. 41/1948 Sb., o mezinárodním a mezioblastním právu soukromém a o právním postavení cizinců v oboru práva soukromého.

Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním.

Zákon č. 40/1993 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky.

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích a družstvech.

Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže.

Zákon č. 370/2017 Sb., o platebním styku.

Zákon č. 123/1992 Sb., o pobytu cizinců na území České a Slovenské Federativní Republiky.

Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky.

Zákon č. 68/1965 Sb., o pobytu cizinců na území Československé socialistické republiky.

Zákon č. 95/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.

Zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu.

Zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví.

Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským.

Zákon č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání.

Zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev.

Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích.

Zákon č. 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky.

Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči.

Zákon č. 18/2004 Sb., o uznávání odborné kvalifikace a jiné způsobilosti státních příslušníků členských států Evropské unie.

Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob.

Zákon č. 222/2009 Sb., o volném pohybu služeb.

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti.

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání.

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád.

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce.

Právní předpisy zahraniční

ABGB – Všeobecný zákoník občanský č. 946/1811 Sb. z. s.

Základní zákon pro Spolkovou republiku Německo v opraveném znění zveřejněném ve Spolkové sbírce zákonů, část III, dílčí číslo 100-1, naposledy pozměněném článkem 1 zákona ze dne 19. prosince 2022 (Spolková sbírka zákonů I, s. 2478).

Zákon o pobytu ve znění vyhlášeném dne 25. února 2008 (Spolková sbírka zákonů I s. 162), naposledy pozměněný článkem 5 zákona ze dne 21. prosince 2022 (Spolková sbírka zákonů I s. 2847).

Zákon č. 404/2011 S.z., o pobytu cizinců (slovenský).

Zákon č. 40/1993 S.z., o státním občanství slovenské republiky.

Právní předpisy Evropské unie

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008, ze dne 17. června 2008, o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I).

Nařízení Rady (EHS) č. 2137/85, ze dne 25. července 1985, o evropském hospodářském zájmovém sdružení (EHZS).

Nařízení Rady (ES) č. 139/2004, ze dne 20. ledna 2004, o kontrole spojování podniků.

Nařízení Rady (ES) č. 2157/2001, ze dne 8. října 2001, o statutu evropské společnosti (SE).

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES, ze dne 29. dubna 2004.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/36/EU, ze dne 26. února 2014, o podmínkách vstupu a pobytu státních příslušníků třetích zemí za účelem zaměstnání jako sezónní pracovníci.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/123/ES, ze dne 12. prosince 2006, o službách na vnitřním trhu.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 98/5/ES, ze dne 16. února 1998, o usnadnění trvalého výkonu povolání advokáta v jiném členském státě než v tom, ve kterém byla získána kvalifikace.

Směrnice Rady 2003/109/ES, ze dne 25. listopadu 2003.

Směrnice Rady 88/361/EHS ze dne 24. června 1988, kterou se provádí článek 67 Smlouvy.

Směrnice Rady 77/249/EHS, ze dne 22. března 1977, o usnadnění účinného výkonu volného pohybu služeb advokátů.

Smlouva o Evropské unii.

Smlouva o fungování evropské unie.

Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství.

Judikatura česká

Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 07.06.2017, sp.zn. 15 A 63/2015-76. Dostupné z: www.aspi.cz.

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 26.06.2013, sp.zn. 9 A 66/2010-50. Dostupné z: www.nssoud.cz.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19.11.2003, sp.zn. 7 A 87/2002-29. Dostupné z: www.aspi.cz.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20.04.2005, sp.zn. 4 Ads 66/2004-46. Dostupné z: www.nssoud.cz.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30.07.2008, sp.zn. 7 Ans 10/2006-133. Dostupné z: www.kraken.slv.cz.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19.06.2008, sp.zn. 4 As 9/2007-109. Dostupné z: www.nssoud.cz.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20.05.2022, sp.zn. 3 Azs 394/2020-53. Dostupné z: www.nssoud.cz.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18.08.2015, sp.zn. 8 Azs 145/2014-97. Dostupné z: www.nssoud.cz.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27.09.2011, sp.zn. 30 Cdo 2244/2011. Dostupné z: www.kraken.slv.cz.

Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 11.02.1999, sp.zn. III.ÚS 534/98. Dostupné z: nalus.usoud.cz.

Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 25.03.2010, sp.zn. III.ÚS 3359/09. Dostupné z: nalus.usoud.cz.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 01.09.2017, sp.zn. 7 Cmo 418/2015. Dostupné z: www.beck-online.cz.

Judikatura Soudního dvora Evropské unie

Rozsudek ze dne 17. září 2002, Baumbast v SSHD, C-413/99, EU:C:2002:493. Dostupné z: www.curia.europa.eu.

Rozsudek ze dne 10. prosince 1968, Commission v Italian Republic, C-7/68, EU:C:1968:51. Dostupné z: www.curia.europa.eu.

Rozsudek ze dne 20. září 2001, Grzelczyk v Centre public d'aide sociale d'Ottignies-Louvain-la-Neuve, C-184/99, EU:C:2001:458. Dostupné z: www.curia.europa.eu.

Rozsudek ze dne 22. prosince 2010, Mercredi v Chaff, C-497/10, EU:C:2010:829. Dostupné z: www.curia.europa.eu.

Rozsudek ze dne 25. července 1991, The Queen v Factorame, C-221/89, EU:C:1991:320. Dostupné z: www.curia.europa.eu.

Rozsudek ze dne 16. března 1999, Trummer v Mayer, C-222/97, EU:C:1999:143. Dostupné z: www.curia.europa.eu.

Rozsudek ze dne 14. prosince 2021, V. M. A v Pančero, C-490/20, EU:C:2021:1008. Dostupné z: www.curia.europa.eu.

Bilaterální a multilaterální dohody

Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (*Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights*, zkráceně TRIPS) z roku 1995.

Evropská úmluva o státním občanství, ze dne 6. listopadu 1997, vyhlášena v ČR sdělením Ministerstva zahraničí č. 76/2004 Sb. m. s.

Úmluva o naturalisaci mezi Československem a Spojenými Státy podepsána roku 1928, vyhlášena ve sbírce zákonů a nařízení pod číslem 169/1929 Sb. a následně provedena zákonem č. 60/1930 Sb.

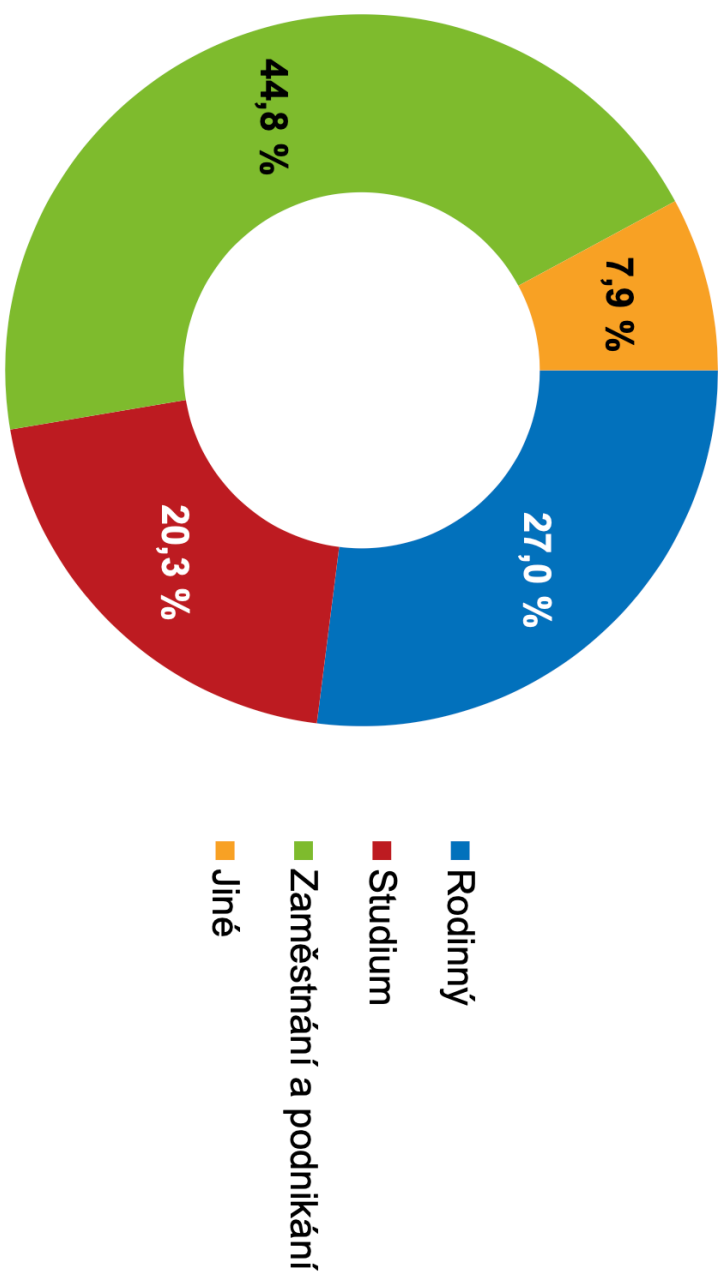
Úmluva o právním postavení osob bez státní příslušnosti, přijata OSN (*UN*) roku 1954.

Úmluva o právním postavení uprchlíků (Ženevská úmluva o uprchlících), přijata OSN (*UN*) roku 1951.

Všeobecná dohoda o clech a obchodu (*General Agreement on Tariffs and Trade*, zkráceně GATT) z roku 1947.

Všeobecná dohoda o obchodu službami (*General Agreement on Trade in Service*, zkráceně GATS) z roku 1995.

Cizinci z třetích zemí podle účelu pobytu (k 31. 12. 2017)

²⁰⁷ Zdroj: Český statistický úřad.

Příloha č. 3 208

3-14. Cizinci s platným živnostenským oprávněním podle státního občanství (stav k 31. 12.) - CELKEM

Total number of foreigners holding valid trade licence by citizenship as at 31 December

Pramen: Ministerstvo průmyslu a obchodu

Source: Ministry of Industry and Trade

Země	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Index 2021/20	Country
Cizinci celkem	65 219	67 246	65 722	68 785	77 158	87 753	90 983	93 059	91 040	85 887	83 569	83 862	85 628	87 228	89 843	93 781	97 803	102 422	104,7	Foreigners, total
Celkem EU 27	14 327	14 499	13 761	14 462	15 443	16 464	17 843	19 177	20 582	22 802	24 514	26 054	28 093	30 076	32 317	34 567	36 706	38 941	106,1	EU27, total
v tom:																				
Slovensko	8 757	8 719	8 282	8 684	9 255	9 865	10 681	11 406	12 149	12 888	13 493	14 393	15 442	16 516	17 711	19 035	20 253	21 560	106,5	Slovakia
Německo	1 103	1 164	1 200	1 261	1 361	1 426	1 527	1 636	1 748	2 599	3 040	2 962	3 109	3 120	3 161	3 045	3 075	3 104	100,9	Germany
Polsko	1 251	1 294	1 238	1 289	1 364	1 450	1 608	1 712	1 808	1 905	2 014	2 134	2 268	2 436	2 545	2 650	2 742	2 928	106,8	Poland
Rumunsko	208	217	213	225	271	319	354	445	560	712	868	1 053	1 254	1 443	1 725	2 055	2 298	2 550	111,0	Romania
Buharsko	1 113	1 091	906	926	958	977	1 035	1 141	1 241	1 332	1 430	1 458	1 516	1 625	1 730	1 826	1 898	1 953	102,9	Bulgaria
Maďarsko	109	109	100	102	106	115	121	124	145	210	310	429	576	683	853	1 041	1 206	1 348	111,8	Hungary
Itálie	351	387	364	396	423	455	498	529	579	642	712	794	873	945	1 030	1 101	1 147	1 219	106,3	Italy
Francie	160	176	176	196	225	258	299	328	345	378	414	454	500	568	624	685	727	761	104,7	France
Rakousko	268	282	287	312	347	365	389	410	451	469	472	475	486	508	514	499	503	510	101,4	Austria
Španělsko	36	50	48	52	62	81	103	118	143	177	213	240	288	341	380	437	481	497	103,3	Spain
Chorvatsko	430	385	318	308	291	285	296	289	293	299	312	325	359	379	396	416	435	449	103,2	Croatia
Nizozemsko	129	141	137	145	157	178	205	222	241	243	249	262	272	292	306	328	346	354	102,3	Netherlands
Řecko	137	143	131	131	130	133	145	153	156	162	172	184	187	214	227	247	268	278	103,7	Greece
Irsko	31	39	42	50	55	65	83	93	114	129	147	163	178	189	199	212	233	263	112,9	Ireland
Švédsko	48	53	43	46	46	51	52	56	61	65	73	89	98	103	137	175	198	203	102,5	Sweden
Litva	38	66	92	114	136	157	140	151	141	124	107	122	128	135	140	143	156	168	107,7	Lithuania
Belgie	46	52	51	57	70	76	84	93	96	105	106	106	113	121	134	139	148	152	102,7	Belgium
Lotyšsko	16	31	33	53	57	56	52	71	78	86	86	96	103	94	99	117	134	142	106,0	Latvia
Portugalsko	2	3	8	10	11	13	16	21	28	39	44	54	66	77	86	101	109	138	126,6	Portugal
Finsko	19	19	19	25	33	41	46	58	64	71	74	85	92	94	100	101	106	105	99,1	Finland
Dánsko	20	20	24	27	30	34	36	38	43	62	70	62	64	66	74	79	83	86	103,6	Denmark
Slovensko	31	32	24	29	31	33	36	43	51	56	60	63	66	68	79	79	84	86	102,4	Slovenia
Estonsko	8	7	7	6	6	10	12	15	21	22	21	23	23	26	29	33	32	36	112,5	Estonia
Kypr	12	12	10	11	10	12	15	16	16	17	17	17	16	16	19	21	21	26	123,8	Cyprus
Malta	2	4	5	5	6	7	7	6	7	3	3	3	4	7	6	6	6	7	105,9	Malta
Lucembursko	2	3	2	2	2	3	3	3	3	3	3	4	7	6	6	6	6	7	116,7	Luxembourg
Ostatní země celkem	50 892	52 747	51 961	54 323	61 715	71 289	73 140	73 882	70 458	63 085	59 055	57 808	57 535	57 152	59 214	61 097	63 481	103,9	Other countries, total	
z toho:																				
Ukrajina	19 486	21 135	21 325	21 927	21 213	26 223	29 739	33 700	32 267	27 014	23 639	22 796	22 150	21 746	21 881	22 924	24 155	25 662	106,2	Ukraine
Vietnam	22 046	22 620	22 910	24 437	32 136	35 690	33 164	29 369	27 119	25 085	23 964	22 928	22 415	21 773	21 172	20 733	20 505	20 584	100,4	Viet Nam
Rusko	1 611	1 482	1 279	1 228	1 262	1 336	1 439	1 713	1 860	1 967	2 150	2 367	2 700	2 855	3 106	3 446	3 764	4 131	109,8	Russian Federation
Velká Británie	520	579	578	642	760	866	955	1 064	1 156	1 229	1 334	1 473	1 603	1 713	1 797	1 899	1 967	1 752	89,1	United Kingdom
Spojené státy	644	627	474	503	579	663	741	808	947	976	1 135	1 232	1 383	1 434	1 619	1 708	1 685	1 624	96,4	United States of America
Moldavsko	450	604	724	930	1 113	1 559	1 760	1 585	1 279	959	802	729	690	725	746	806	858	106,5	Moldova (the Republic of)	
Bělorusko	383	394	352	359	361	386	408	441	446	449	468	514	555	614	642	690	723	784	106,4	Belarus
Kazachstán	306	289	244	224	223	244	266	289	323	377	439	480	531	538	570	623	668	716	107,2	Kazakhstan
Uzbekistán	13	20	25	35	45	145	227	326	338	352	321	352	342	381	352	355	375	480	128,0	Uzbekistan
Arménie	336	337	292	281	277	300	328	344	343	330	331	326	321	330	345	352	360	364	101,1	Armenia
Srbsko a Černá Hora	1 287	1 124	862	784	729	685	652	591	557	533	509	484	481	424	410	396	379	357	94,2	Serbia and Montenegro
Severní Makedonie	291	278	181	233	284	319	335	368	357	342	316	310	309	302	307	319	343	350	102,0	North Macedonia
Mongolsko	204	213	159	160	167	288	317	289	278	185	180	191	211	216	236	256	292	325	111,3	Mongolia

3-14. Cizinci s platným živnostenským oprávněním podle státního občanství (stav k 31. 12.) - CELKEM

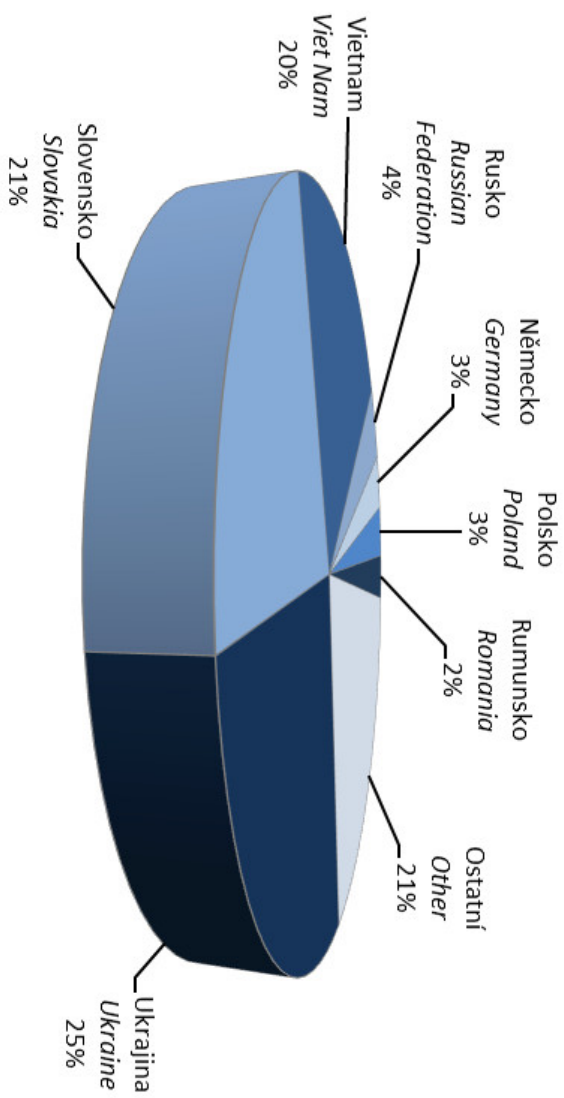
Total number of foreigners holding valid trade licence by citizenship as at 31 December

Pramen: Ministerstvo průmyslu a obchodu

Source: Ministry of Industry and Trade

Země	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Index 2021/20	Country
Bosna a Hercegovina	390	371	306	280	271	277	281	301	315	304	297	284	282	270	277	279	288	293	101,7	Bosnia and Herzegovina
Čína	232	165	231	297	253	210	190	192	206	219	236	243	250	251	264	282	276	293	106,2	China
Srbsko	.	.	6	45	72	105	123	132	138	141	160	179	192	202	212	248	258	284	110,1	Serbia
Turecko	81	67	69	68	71	83	88	88	92	95	115	122	133	162	174	195	225	241	107,1	Turkey
Tunisko	114	96	71	67	66	66	68	73	78	81	90	100	114	135	149	171	190	214	112,6	Tunisia
Indie	86	80	65	72	70	73	70	69	76	85	89	90	100	112	116	133	158	206	130,4	India
Sýrie	166	161	136	128	120	125	129	124	124	128	139	146	157	161	165	176	193	199	103,1	Syrian Arab Republic
Thajsko	5	7	8	8	10	18	25	49	70	70	88	108	128	121	131	149	174	199	114,4	Thailand
Nigérie	155	132	117	105	107	111	125	132	134	138	140	139	141	150	149	163	172	186	108,1	Nigeria
Kanada	120	122	93	97	102	107	100	113	127	125	132	153	147	153	168	183	179	182	101,7	Canada
Alžírsko	301	251	214	173	165	165	160	160	169	173	163	155	150	142	151	163	168	173	103,0	Algeria
Egypt	52	51	40	43	46	49	60	60	71	68	77	77	85	91	106	116	128	138	107,8	Egypt

CIZINCI S PLATNÝM ŽIVNOSTENSKÝM OPRAVNĚNÍM PODLE STÁTNÍHO OBČANSTVÍ
FOREIGNERS HOLDING VALID TRADE LICENSE BY CITIZENSHIP
31. 12. 2021

²⁰⁹ Zdroj: Český statistický úřad.

1-4. Cizinci podle kategorie pobytu (stav k 31. 12.)

Foreigners by category of residence (as at 31 December)

Pramen: Ředitelství služby cizinecké policie

Source: Directorate of Foreign Police Service

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	
Čalkem	439 498	434 600	426 423	436 319	438 076	441 536	451 923	467 562	486 413	526 811	566 931	595 881	634 790	660 849	Total
Trvalý pobyt	172 191	180 359	188 952	196 408	212 455	236 557	249 856	260 040	271 957	281 489	289 459	299 453	308 379	320 534	Permanent residence of EU nationals
Přechodný pobyt občanů EU	92 272	82 117	77 947	91 629	98 443	105 490	113 282	120 772	129 110	136 589	145 177	152 783	149 554	122 152	Temporary residence of EU nationals
Dlouhodobý pobyt	141 168	161 185	148 856	134 177	115 126	88 953	79 863	77 850	79 227	90 251	113 793	130 100	166 570	206 708	Long-term residence
Dlouhodobé vízum	31 934	8 842	8 536	11 939	9 922	8 189	6 396	6 008	13 147	15 813	15 916	11 030	8 067	9 170	Long-term visa
Azyl	1 933	2 097	2 132	2 166	2 130	2 347	2 586	2 892	2 972	2 669	2 586	2 515	2 220	2 285	Asylum status